

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY

**DRAMATICKÝ PROJEKT „HOSPODÁŘSKÁ A DOMÁCÍ
ZVÍŘATA“ V RÁMCI PŘEDMĚTU PRVOUKA**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Erika Tučková

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: MgA. Marie Černíková, Ph.D

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 16. dubna 2023

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Poděkování patří vedoucí diplomové práce MgA. Marii Černíkové, Ph.D za cenné rady, kvalitní vedení, nápomocnost, trpělivost, a za její pozitivní přístup, který byl pro mě velkou motivací a inspirací. Tímto děkuji i třídním učitelkám 2. ročníků základních škol v Plzeňském kraji za poskytnutí možnosti realizování dvouhodinové lekce ve výuce prvouky.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá integrací metod dramatické výchovy do vyučovacího předmětu prvouka ve 2. ročníku ZŠ. Byla provedena hospitační činnost na třech základních školách v Plzeňském kraji a současně byla na dvou z nich zrealizována dvouhodinová lekce s názvem „Hospodářská a domácí zvířata“. V teoretické části jsou popsány kapitoly týkající se dramatické výchovy. Důležitou součástí je vymezení umístění DV v RVP ZV a definování vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Praktická část se zaměřuje na popis akční výzkumné činnosti v jednotlivých školách, kde byl ucelený blok realizován v přirozeném prostředí školní třídy. Bylo využito pozorování a rozhovoru se žáky v rámci reflektivní činnosti. Práce ověřuje možnost propojení dramatické výchovy s prvoukou a míru naplnění výchovně-vzdělávacích cílů. Lekce poukazuje na motivační potenciál DV a kooperativní výuky. Výsledkem je osvojení si znalostí, zvýšení zájmu o vzdělávací obsah a zapojení se do aktivit. Metody DV zlepšují koncentraci pozornosti a efektivitu práce. Vedou žáka k samostatnosti, tvořivosti, improvizaci a k otevřenému vyjadřování názorů. Skupinová práce zajišťuje komunikaci, spolupráci a vzájemný respekt. Diplomová práce poskytuje ucelenou osnovu s aktivitami, která může být doporučením pro kolegy při práci s jinými skupinami.

Klíčová slova

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, dramatická výchova, metody dramatické výchovy, první stupeň základní školy, výchovně-vzdělávací cíle, kooperativní výuka, integrovaná výuka

Abstract

The diploma thesis focuses on integration of the dramatic methods of education in the subject of science in the 2nd year of elementary school. Hospitalization activity was performed at three elementary schools in the Pilsen region, and at the same time, a two-hour drama project "Farm and domestic animals" was realized at two of them. In the theoretical part, the chapters related to drama education are described. An important part is the definition of the location of the DV in the RVP ZV and the definition of the educational area „Human and his world. The practical part focuses on the description of the action research activities in the individual schools where a dramatic block was implemented in the natural environment of the school classroom. Observation and conversation with pupils were used as part of the reflective activity. The work verifies the possibility of drama education connecting with elementary education and the degree of fulfilment of the educational goals. The lesson points out the motivational potential of DV and cooperative teaching. The result is acquisition of knowledge, increased interest in educational content and involvement in the activities. DV methods improve concentration of attention and work efficiency. They lead the student to independence, creativity, improvisation and open expression of the opinions. Group work ensures communication, cooperation and common respect. The thesis provides a comprehensive outline with the activities that can be a recommendation for colleagues when working with other groups.

Keywords

Framework educational program for basic education, drama education, methods of drama education, first grade of elementary school, educational goals, cooperative teaching, integrated teaching

OBSAH

OBSAH.....	5
SEZNAM ZKRATEK	7
ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 POJEM DRAMATICKÁ VÝCHOVA	10
1.2 HISTORIE DRAMATICKÉ VÝCHOVY	10
1.3 CÍLE DRAMATICKÉ VÝCHOVY.....	11
1.4 PRINCIPY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	11
1.5 OBSAH DRAMATICKÉ VÝCHOVY	13
1.6 METODY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	13
1.7 FORMY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	17
1.8 PROPOJENÍ DV A PRVOUKY V RÁMCI KURIKULA SOUČASNÉ ŠKOLY	18
1.8.1 RVP ZV a dramatická výchova	18
1.8.2 Vzdělávací oblast člověk a jeho svět	19
1.8.3 Průřezová témata.....	20
1.8.4 Didaktika prvouky	20
1.8.5 Hospodářská, domácí a užitková zvířata	21
1.8.6 Integrovaná výuka.....	22
1.8.7 Klíčové kompetence	22
1.9 DRAMATICKÝ PROJEKT	24
1.10 PLÁNOVÁNÍ.....	24
1.10.1 Prostor.....	25
1.11 KOOPERACE VE VYUČOVÁNÍ	26
1.12 INTERAKCE MEZI UČITELEM A ŽÁKEM.....	27
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	29
2.1 METODOLOGIE	29
2.2 CÍL A VÝZKUMNÉ OTÁZKY PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	29
2.3 OBECNÉ INFORMACE	30
2.4 DOPORUČENÍ PRO LEKCI.....	30
2.5 CHARAKTERISTIKA ŠKOLY	31
2.5.1 ZŠ a MŠ Plzeň Sever	31
2.5.2 ZŠ a SŠ JV část Plzně	32
2.5.3 ZŠ jižní část Plzně.....	32
2.6 CHARAKTERISTIKA SKUPINY	32
2.6.1 ZŠ a MŠ Plzeň Sever	32
2.6.2 ZŠ a SŠ JV část Plzně	32
2.6.3 ZŠ jižní část Plzně.....	34
2.7 PŘÍPRAVA NA HODINU PRVOUKY	34
2.7.1 Popis lekce	36
2.8 VÝUKA DLE PŘEDLOHY V ZŠ A MŠ PLZEŇ SEVER.....	45
2.8.1 Komentář k záznamu hodiny	47
2.9 POPIS PRŮBĚHU PROJEKTU V ZŠ A MŠ PLZEŇ SEVER.....	48
2.9.1 Závěrečná reflexe k odučené lekci.....	55
2.9.2 Aktivní zapojení a míra zaujetí účastníků projektu	55

2.9.3	Komentář ke grafickému znázornění	57
2.9.4	Vyhodnocení úkolů pracovního listu	57
2.9.5	Komentář k vyhodnocení úkolů	58
2.10	HOSPITACE V HODINĚ PRVOUKY V ZŠ A SŠ JV ČÁSTI PLZNĚ	58
2.10.1	Komentář k hospitační činnosti	60
2.11	POPIS PRŮBĚHU PROJEKTU V ZŠ A SŠ JV ČÁSTI PLZNĚ	60
2.11.1	Zhodnocení lekce žáky	67
2.11.2	Komentář k výsledkům hodnocení	67
2.11.3	Závěrečná reflexe odučené lekce	67
2.11.4	Aktivní zapojení a míra zaujetí účastníků projektu	68
2.11.5	Vyhodnocení úkolů pracovních listů	69
2.11.6	Komentář k vyhodnocení úkolů	70
2.12	ZPĚTNÁ VAZBA OD TŘÍDNÍ UČITELKY	70
2.13	HOSPITACE V HODINĚ PRVOUKY V ZŠ V JIŽNÍ ČÁSTI PLZNĚ	71
2.13.1	Komentář k hospitaci	73
2.13.2	Vyhodnocení úkolů pracovního listu	74
2.13.3	Komentář k vyhodnocení úkolů	75
3	ANALÝZA VÝSLEDKŮ	76
	ZÁVĚR	78
	RESUMÉ	79
	SEZNAM LITERATURY	80
	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	83
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	84
	PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

ČJS – vzdělávací oblast Člověk a jeho svět

DV – dramatická výchova

MŠ – mateřská škola

RVP ZŠS – rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální

RVP ZV – rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

SVP – speciální vzdělávací potřeby

ŠVP – školní vzdělávací program

ZŠ – základní škola

ÚVOD

Studium vysoké školy na pedagogické fakultě v Plzni je téměř celé čtyři roky doprovázeno předmětem dramatická výchova, ve kterém je možnost osvojit si nejrůznější metody a techniky. Autorka byla natolik fascinována dramatickou výchovou, se kterou do té doby neměla téměř žádné zkušenosti, že se rozhodla zpracovat dvouhodinový projekt s názvem „Hospodářská a domácí zvířata“, ve kterém dochází k propojení DV s předmětem prvouka ve 2. ročníku na základní škole.

Vzdělávací obsah „Hospodářská a domácí zvířata“ byl zvolen proto, že autorku zajímalo, jak je v běžných školách vyučován. Jedná se o téma, které je pro žáky velmi důležité a zajímavé. Je možno do něho zařadit prvky dramatické výchovy a využít regionálního zřetele, neboť jsou žáci hospodářskými a domácími zvířaty téměř denně konfrontováni. Při výběru základních škol, ve kterých byla lekce realizována, se autorka zaměřila na to, jaký model vyučování je zde uplatňován. Většina škol využívá tradičního modelu, který se zaměřuje převážně na frontální výuku.

Hlavním cílem diplomové práce je ověřit, zda je možné propojit prvouku s prvky dramatické výchovy ve 2. ročníku tak, aby nebyla odváděna pozornost od vybraného vzdělávacího obsahu, a bylo dosaženo výchovně-vzdělávacích cílů. Dalším záměrem je vytvoření a zrealizování dvouhodinové lekce spolu s hospitační činností na zvolené téma „Hospodářská a domácí zvířata“ ve třech ZŠ v Plzeňském kraji, která poukazuje na možnost využití DV v předmětu prvouka. Ucelený blok s aktivitami je navržen jako osnova či půdorys dalších projektů ve vlastní praxi, případně jako doporučení kolegům při práci s jinými skupinami.

Jedná se o kvalitativní akční výzkum, který probíhal v přirozeném prostředí školní třídy. Byly využity metody přímého zúčastněného pozorování a rozhovorů v průběhu reflexe. Základní výzkumné otázky, které byly před vypracováním praktické části stanoveny, jsou následující. Můžeme integrovat dramatickou výchovu do předmětu prvouka? Je možné vyučovat zvolený vzdělávací obsah metodami DV? Bude ve vyučovací jednotce dosaženo stanovených výchovně-vzdělávacích cílů?

Diplomová práce je rozdělena na dvě základní části. V první části se nacházejí teoretické poznatky, které představují oporu pro část praktickou. Pomáhají formulovat výzkumný problém. Teoretická část obsahuje pojmový aparát, který je logicky seřazen. Nalezneme zde základní informace o dramatické výchově, o jejích cílech, principech, metodách

a formách. Následně je zde popsáno ukotvení dramatické výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání a definování vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět s didaktikou prvouky.

V praktické části je využito integrované výuky. Než byla lekce odučena, bylo zapotřebí provést didaktickou analýzu a transformaci obsahu, díky níž byl celý plán uzpůsoben individuálním a věkovým zvláštnostem žáků. Lekce vychází z osnov základních škol, které jsou uvedeny v ŠVP a RVP ZV.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 POJEM DRAMATICKÁ VÝCHOVA

„Dramatická výchova je obor zabývající se osobnostně sociálním učením. V jejím obsahu a metodách se prolínají poznatky a principy především z oboru dramatických umění, pedagogiky a psychologie. Základním stavebním kamenem, s nímž dramatická výchova pracuje, je fiktivně navozená dramatická situace založená na mezilidské interakci a využívající simulačních a rolových her k aktivnímu poznávání světa, člověka, společnosti a sama sebe.“ (Bláhová, 1996, s. 22)

DV je pedagogická disciplína, která vede k samostatnému vyjadřování postojů a pocitů člověka. Učí ho respektu a rozvíjí jeho osobnost. Využívá přímého prožitku a zkušenosti jedince v herní činnosti. Jedná se o esteticko-výchovný předmět, v rámci kterého jsou poznávány mezilidské vztahy a situace nejen z běžného života, ale také z toho fantazijního. (Pavlovská, 2013)

Výuka metodami dramatické výchovy napomáhá žákům získat pocit bezpečí, jistoty, dobrého klimatu ve školní třídě a přátelství mezi vrstevníky. Záleží na toleranci a schopnosti vcítění se pedagoga do kolektivu. DV směřuje k sebepoznání, formování kladných hodnot života a k pochopení mezilidských vztahů. (Machková, 2007a)

Dramatická výchova spojuje pedagogiku s divadlem. Vychází z výchovně-vzdělávacích pedagogických cílů a využívá divadelní prostředky – hraní v roli a fiktivní situace. V DV nalezneme i zastoupení psychologické disciplíny, především zaměřené na osobnost člověka. (Machková, 2017)

1.2 HISTORIE DRAMATICKÉ VÝCHOVY

V dramatické výchově proběhla od 60. let tři důležitá období. První je označováno jako období hledání. V této době bylo stanoveno, že aktivity pro děti mají mít velký význam nejen pro ně, ale také pro možné diváky. Dramatika se zaměřovala na rozvíjení práce se skupinou. V 80. letech došlo k dovršení metodiky dramatické výchovy a v roce 1990 se začala praktikovat tvořivá dramatika při výuce v mateřských, základních i středních školách. Hojně se využívala na 1. stupni ZŠ a byla zařazena do učebních osnov Obecné školy. (Machková, 2005, s. 7–9)

1.3 CÍLE DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Výchovný cíl je nezbytné konkrétně formulovat, jelikož ovlivňuje kvalitu vzdělávacího procesu. Edukační cíle rozděluje Šafránková (2019, s. 57) do tří skupin:

- Vzdělávací cíl (kognitivní)
- Výchovný cíl (afektivní)
- Dovednostní cíl (psychomotorický)

V empirické části diplomové práce je zpracována příprava na dvě vyučovací jednotky prvouky, ve které jsou vymezeny výchovně-vzdělávací cíle a cíle dramatické výchovy, které navazují na vzdělávací obsah. Jsou zvoleny s ohledem na věk a schopnosti žáků. Pedagog by měl vycházet z Bloomovy taxonomie cílů, pro jejichž tvorbu je využíváno akčních sloves, a které popisuje například publikace *Obecná pedagogika*. (Skalková, 2007, s. 122)

Hlavním cílem dramatické výchovy je výchova tvořivého, empatického a vnímavého člověka, který komunikuje s ostatními, respektuje je a spolupracuje s nimi. Učí jedince rozvíjet sebeúctu, fantazii a představivost. Posiluje motivaci a sebeovládání nejen ve vzdělávacím procesu. Základem je rozvoj sociální.

Při výběru činností je nezbytné uvědomit si, že neslouží k předvádění se, nýbrž k získávání zkušeností a zážitků potřebných pro život. Důležitý je prožitek, psychika jedince, formulace chování a postojů. (Machková, 2005, s. 25–26)

1.4 PRINCIPY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Pro účely diplomové práce se kapitola věnuje nejdůležitějším principům dramatické výchovy, které jsou uplatňovány v praktické části.

Základním principem dramatické výchovy je upřednostnění žáka ve vzdělávacím procesu. Stává se aktivním činitelem výuky a respektuje se jeho individualita. Pozornost je věnována možnostem dítěte. Očekává se tvořivá činnost, pro kterou je utvořen prostor. Vychází se ze zkušeností, respektují se žákovy potřeby, zájmy i dovednosti. Na základě těchto činností získává potřebné informace a nabývá nových znalostí. (Marušák aj. 2008, s. 9)

Principy rozděluje Machková (2007a, s. 11) do dvou základních skupin. První skupina zahrnuje principy, jež jsou společné pro dramatickou výchovu a další předměty. Kdežto ve druhé skupině se nachází pouze principy specifické pro dramatickou výchovu.

Jedním z principů je zkušenost, na jejímž základě vznikla DV. Představuje souhrn všeho, co doposud měl žák možnost získat a s čím byl již konfrontován. Ze zkušeností se vytváří celková soustava, která přispívá k formování osobnosti a k vytváření postojů jedince. Zastupuje důležitou roli ve výuce všech předmětů za pomoci metod dramatické výchovy. (Machková, 2007a, s. 11)

Propojením činností s vnímáním emocí vzniká prožitek. Prožívání, jeho reflexe spojená s hledáním smyslu a významu, pomáhá ujasňování hodnotového žebříčku. Prožitek je subjektivní. Jedinec na jeho základě mění své chování, hodnoty a postoje. (Marušák aj. 2008)

Zkušenost i prožitek v dramatické výchově souvisejí s hrou. Hra je přirozenou činností každého člověka. Dokáže zaujmout a pohlit jedince v kterémkoliv věku. Je propojena s improvizací, hlavním principem DV. Během improvizace člověk zaměřuje pozornost na aktuální problém a situaci. Improvizace má přínos i pro běžný život, ve kterém je někdy také potřeba reagovat intuitivně. Nejběžnější formy improvizace jsou pantomima a rytmický pohyb. Podmínkou je zajištění psychického bezpečí žáků, eliminace nebezpečí zesměšnění, což pedagog zajišťuje důrazem na vzájemnou komunikaci a vstřícné klima, čemuž pomáhá například střídáním složení dvojic a skupin.

Zásadní metodou DV je rolová hra, která se uplatňuje ve fiktivních situacích, které poskytují náhled i na svět mimo reálný život. Fikce je propojena s praktickou činností a se ztvárněním rolí, na základě nichž žák zažívá situace. Rolovou hru je možno specifikovat a omezovat. Je možno stanovit různé požadavky, jako např. hru beze slov. Dále je vhodné změnit tempo a omezit pohyb. (Marušák aj. 2008, s. 12)

Tvořivost neboli kreativita souvisí s inteligencí člověka. Jedná se o vlastnost, jež je uplatňována v každodenním učení a vzdělávání. Machková (2007a, s. 18) rozděluje tvořivost na čtyři základní typy:

1. Kreativita expresivní
2. Kreativita invenční
3. Tvořivost inovační
4. Kreativita emergetivní

Nejčastěji se pracuje s kreativitou expresivní, která se objevuje v běžných činnostech a má význam pro žáka. Pro kreativního člověka je charakteristický zájem o věc, samostatnost a nezávislost.

Partnerství hraje důležitou roli ve vyučovacím procesu, neboť značně ovlivňuje klima a atmosféru ve školním prostředí. Dramatické aktivity jsou podmíněny pěstováním soudržnosti a empatie. (Machková, 2007a, s. 21)

1.5 OBSAH DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Dramatická výchova je učením, neboť je činností s cílem osvojení si vědomostí, návyků, postojů a psychických procesů. Učení založené na aktivitě žáka a jeho zkušenosti se nazývá činnostní.

Obsahem DV jsou individuální zkušenosti žáka, které vycházejí z praktické stránky lidského života. Na 1. stupni základní školy se klade důraz především na cíle, které souvisejí s osobnostním a sociálním rozvojem. Výchovně-vzdělávací cíle i obsah DV jsou jádrem vzdělávání. K jejich účinnosti docházíme v průběhu vyučování. (Machková, 2007b)

Nezbytnou součástí je didaktická transformace obsahu vzdělání. Jedná se o výběr a přizpůsobení učiva dle požadavků školy a učebních osnov. Záleží na vyučovacím předmětu a ročníku, ve kterém je zvolené téma realizováno. Transformace je východiskem pohledu pedagoga na vzdělávací obsah, je ovlivněna jeho zaměřením a osobností. (Machková, 2007a, s. 46)

V rámci didaktické analýzy je vhodné zaměřit se na význam tématu, jeho atraktivitu v souvislosti se zkušeností žáků, názornost a pochopitelnost. (Machková, 2007a, s. 48)

1.6 METODY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Existuje více systémů třídění metod dramatické výchovy. Tato diplomová práce využívá rozdělení definované Josefem Valentou. Kapitola se zaměřuje na popis vybraných příkladů metod DV, jelikož jsou některé z nich využity v uceleném bloku zpracovaném v praktické části práce.

Metoda je celým systémem dramatické výchovy, někdy také označována jako specifický styl práce. Jedná se o konkrétní postup, ze kterého vychází aktivity učitele a žáka, díky kterým dosahují vytyčených cílů. (Machková, 2007b)

Metody jsou prostředkem pro tvorbu, zážitek, prožitek i reflexi. Pedagog vede pomocí nich žáky k analyzování, srovnávání a přemýšlení. Metody vycházejí ze vzdělávacího obsahu a umožňují dosahovat edukačních cílů. Jejich volba se řídí řadou kritérií, jako jsou např. zájmy, zkušenosti, věková kategorie a vnímání světa. Bývají kombinovány a modifikovány vzhledem k obsahu výuky a dle organizačních forem.

Hra v roli je základní metoda dramatické výchovy. Jedinec přebírá roli určité postavy, což umožňuje vcítění se do člověka či fiktivního jevu. Hráč vnímá situaci z různých úhlů pohledu, využívá pohybů, gest a mimiky. Tato role má výchovný charakter. Jedinec vytváří obraz určité postavy a plní zadaný úkol. (Valenta, 2008)

V publikaci Josefa Valenty (2008, s. 54–58) nalezneme rozlišení tří rovin hry v roli:

- a) Rovina simulace – Hráč hraje sám sebe v různých fiktivních situacích, na které spontánně reaguje.
- b) Rovina alterace – Hráč přebírá roli bez charakterových vlastností.
- c) Rovina charakterizace – Hráč ztotožňuje roli s hlouběji zpracovanými charakterovými vlastnostmi.

Valenta (1997, s. 123–215) rozdělil metody do pěti základních skupin podle míry zapojení se hráče do hry:

- a) **Metoda (ú)plné hry** je všestranná metoda prvního řádu, která naplňuje prakticky všechny cíle DV. Zaměřuje se na běžnou realitu. Jedinec při ní zapojuje celé tělo a využívá všech prostředků k dosažení uvěřitelné role.
- b) **Metody pantomimicko-pohybové** jsou charakteristické tím, že jsou založeny na pohybu a „nepohybu“, nikoliv na zvucích a řeči. Základem je tzv. body language, což znamená v překladu řeč těla. V průběhu pantomimických cvičení jsou využívány základní svalové skupiny počínaje obličejem a konče nohama.

Pomocí pantomimy je napodobován pohyb, který je zapotřebí pro vykonání určité činnosti mimo přítomnou realitu. V praktické části diplomové práce se žáci stávají zvířaty, která pobíhají po prostoru. Pantomimu mohou provádět všichni hráči. Je vhodná i pro malé děti, protože umožňuje bezeslovné vyjádření.

Metody pantomimicko-pohybové jsou rozděleny do několika skupin. Je zde zařazeno např. parafrázování pohybem, pohybové cvičení, přetahování, předávaná pantomima aj.

- Částečná pantomima – Podstatou je částečné zapojení těla. Některé části setrvávají v pohybu, ostatní jsou nehybné. Celá postava je v jakémsi „pološtronzu“.
 - Simultánní pantomima – Jedná se o společnou práci, během které vykonávají všichni to samé. Vede hráče k odbourání zábran.
 - Dotyková hra, dotyková pantomima – Aktéři si předávají sdělení dotykem.
 - Mechanická pantomima – Hráčův pohyb je rozdělen do několika fází pohybu, které jsou odděleny kratším „nepohybem“. Hnutí vypadá posléze mechanické, jako stroj.
 - Narativní pantomima – Je označována též termínem „vyprávěná pantomima“. V průběhu probíhá paralelní činnost pedagoga a žáků. Pedagog vypráví určitý příběh a všichni účastníci v průběhu provádějí zadané aktivity. V diplomové práci je použit příběh o slepičce, během kterého žáci relaxují a soustředí se na hádanku, kterou z příběhu vyvozují.
 - Pantomimický překlad – Jedinec představuje pomocí pohybu dané slovo.
 - Pantomimizace prostoru, prostředí a věcí – Představení specifických prostředí za pomoci pantomimy. Nejedná se o faktický prostor, ale záleží na tělesném ztvárnění.
 - Plná (úplná) pantomima – Je využívána při předvádění postav a lidí za součinnosti celého těla.
 - Zrcadlení – Jeden hráč napodobuje pohyby druhého hráče, poté často dochází k výměně jejich rolí.
 - Živé – nehybné obrazy – Jsou označovány též pojmem štronzo. Jedinec či skupina sehrává určitý jev, situaci, nebo osobu bez využití slov a pohybu. Ustrnutí těla je propojeno se stabilním mimickým výrazem. Jednou z podob nehybného obrazu je „zastavený pohyb“ – Jedinci vykonávají volné pohyby, které jsou pedagogem zastaveny. Úkolem je činnosti zanechat a strnout v poloze, ve které se právě nacházejí. Vytvářejí jakési „sochy“.
- c) **Metody verbálně zvukové** – Základem je vyjadřování za pomoci slov a zvuků. Tyto metody zahrnují několik druhů, např. alter ego, alej, dialogické monology aj.

- Akce – narace – Hráč hraje tělem a současně hlasem. Využívá se hovoření ve 3., nebo 1. osobě.
 - Brainstorming – Jedinci spontánně nabízejí různé nápady k předem určenému tématu. Cílem je nalezení společného řešení problému.
 - Čtení – Jedná se o výhodnou metodu, kterou Valenta rozděluje do několika typů: hlasité, tiché – neslyšné čtení, hrané čtení, čtení v roli aj.
 - Diskuse – Metoda rozebírání určitého problému dvěma a více hráči.
 - Dotazování a odpovídání – Využívá se v diskusích a je založeno na dotazování se na specifické otázky, kterým přísluší dané odpovědi. Základní formy jsou: horká židle, interview, tisková konference a průzkum.
 - Hlasová cvičení – Jedná se o techniky, které napomáhají zdokonalit mluvený projev jedince.
 - Konverzace – Podstatou je fakultativní (nezávazné) rozpracování mezi dvěma hráči.
 - Monolog – verbální sólo – Aktivita jednoho hráče, který sám utváří plynulý mluvený projev. Příkladem je např. komentář – hráč vyjadřuje a shrnuje svůj pohled na určitou událost.
 - Rozhovor – Vzájemná komunikace, která je osobní, a která si klade za cíl předat užitečné rady a žádosti.
- d) Metody graficko-písemné** – Jedná se o metody, které jsou v DV pouze doplňující. Žák vytváří písemné, kreslené, malované či rýsované dílo. Tyto metody jsou rozděleny do několika skupin, řadíme sem např. beletrii, eseje, inzeráty, líčení, letáky, mapy aj.
- Deníky – Deník má chronologickou posloupnost. Zapisujeme si události tak, jak šly za sebou a zápisy slouží jen pro naši potřebu. V deníku převažuje forma úvahová.
 - Dopisy – Na rozdíl od deníku mají dopisy adresáta.
 - Dotazníky, testy – Pomocí dotazníků zjišťujeme základní údaje, nachází se zde soubor otázek.

- Myšlenkové mapy – Mind-maps jsou velmi často využívány při výuce v základních školách. Slouží pro zachycení volných asociací, které vznikají v našem mozku. Tato metoda se zaměřuje na konkrétní problematiku či otázku, kterou nejčastěji řeší žáci v rámci skupin. Je doporučeno zobrazení hlavního tématu doprostřed papíru, odkud ho poté dále rozvíjíme.
 - Reflexe – Cílem reflektivního cvičení je poskytnutí zpětné vazby a zhodnocení v závěrečné části výukového celku.
- e) **Metody materiálůvě-věcné** – Podstatou metody je práce s hmotným materiálem v prostoru, z něhož vzniká trojrozměrný produkt. Dělí se na:
- Práce s jakýmkoliv objekty – stavbami
 - Práce s kostýmem, s loutkou, s maskou
 - Práce s papírem, modelovacím materiálem
 - Práce s prostorem, s rekvizitou, se stroji a přístroji
 - Práce se světlem a stínem, se zástupnými předměty

1.7 FORMY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Machková (2007a, s. 191) uvádí, že je dramatická výchova realizována ve třech základních formách:

- a) jako zájmová činnost,
- b) jako vyučovací předmět,
- c) jako učební metoda.

V diplomové části je využita dramatická výchova jako učební metoda, proto bude blíže specifikována tato forma.

Dramatické metody se mohou uplatňovat při výuce různých předmětů na základní škole. Běžně je propojována s prvoukou a vlastivědou, ale i s dalšími předměty, jako jsou přírodověda, hudební výchova a tělesná výchova. V praktické části se nachází propojení metod s prvoukou ve 2. ročníku. Na prvním stupni ZŠ má výuka DV velký potenciál a dobré podmínky, jelikož jsou děti lehce zaujaty zajímavými činnostmi, které jsou prostředkem osvěžení.

Na řadě škol není DV samostatným vyučovacím předmětem, někteří pedagogové však využívají její metody. Dramatická výchova je zařazena do osnov Obecné a Občanské školy, do vzdělávacího plánu programů Národní škola a Základní škola coby nepovinný předmět v 6.–9. ročníku.

Nejčastěji jsou využívány na základních školách dramatické aktivity k osvojení různého vzdělávacího obsahu. Slouží nejen pro lepší zapamatování probírané látky, ale především vedou žáky k uvědomění si problematiky, kterou nelze často slovy popsat. Jsou vhodné k analyzování, osvojování znalostí a jsou též motivačním prvkem. Metody DV umožňují využití integrace předmětů a realizaci projektové výuky. (Machková, 2007b)

1.8 PROPOJENÍ DV A PRVOUKY V RÁMCI KURIKULA SOUČASNÉ ŠKOLY

V současném školském systému mnozí pedagogové využívají edukační potenciál dramatické výchovy a začleňují její prvky do vzdělávacího procesu v jednotlivých ročnících. Tyto prvky zkvalitňují výuku, zpestřují ji, ale také usnadňují přijímání potřebných informací během učení. Dramatická výchova bývá součástí výuky mnohých předmětů, neboť jsou díky ní dosahovány klíčové kompetence a výchovně-vzdělávací cíle. Žáci jsou kvalitně připraveni na výstupy během prezentací, na improvizaci činnosti, ale také jsou učeni spolupráci a komunikaci. (Marušák aj. 2008)

1.8.1 RVP ZV A DRAMATICKÁ VÝCHOVA

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je dramatická výchova součástí doplňujících vzdělávacích oborů, které zaujmají nepovinnou část vzdělávání a slouží pouze pro rozšíření a doplnění. Pedagog má možnost tyto obory využít pro výuku všech předmětů bez rozdílu. V RVP ZV není přímo stanovena pro předměty zavazující úroveň očekávaných výstupů, nýbrž je pouze doporučena pro učební osnovy v ŠVP.

Dramatická výchova předpokládá rozvíjení psychosociálních, herních i sociálně komunikačních dovedností. V RVP ZV se nachází očekávané výstupy pro 1. a 2. stupeň ZŠ. Zaměříme-li se na 1. stupeň, ve kterém byl realizován výzkum k DP, nalezneme zde rozdělení výstupů na 1. a 2. období. Praktická část se věnuje dvouhodinové lekci s prvky DV ve 2. ročníku, proto jsou níže citovány pouze očekávané výstupy 1. období, jelikož toto období zahrnuje 1.–3. ročník ZŠ. V praktické části DP byl v rámci lekce splněn očekávaný výstup DV-3-1-02.

- DV-3-1-01 zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla; dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce a rozpoznávat je v chování druhých.
- DV-3-1-02 rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná.
- DV-3-1-03 zkoumá témata a konflikty na základě vlastního jednání.
- DV-3-1-04 spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace; prezentuje ji před spolužáky; sleduje prezentace ostatních.
- DV-3-1-05 reflektuje s pomocí učitele svůj zážitek z dramatického díla (divadelního, filmového, televizního, rozhlasového).

(RVP ZV 2021, s. 119)

1.8.2 VZDĚLÁVACÍ OBLAST ČLOVĚK A JEHO SVĚT

V RVP ZV je definována vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, do které je zařazen předmět prvouka. Na některých základních školách stále využívají název vyučovacího předmětu „prvouka“, kdežto některé již nazývají předmět názvem „Člověk a jeho svět“. Ve vzdělávacím programu je zařazen od 1.–3. ročníku, poté si žáci osvojují navazující učivo v rámci předmětu přírodověda. (Podroužek, 2003b)

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je stanovena pouze pro 1. stupeň ZŠ. Obsah oblasti je pojat velmi široce a dělí se do pěti tematických okruhů, které jsou často v průběhu vzdělávacího procesu propojovány.

- Místo, kde žijeme
- Lidé kolem nás
- Lidé a čas
- Rozmanitost přírody
- Člověk a jeho zdraví

(RVP ZV 2021, s. 47–48)

V RVP ZV (2021) jsou stanoveny pro vzdělávací oblast ČJS očekávané výstupy pro konkrétní tematické okruhy, které jsou rozděleny na 1. a 2. stupeň ZŠ, jako je zmíněno výše u dramatické výchovy.

V empirické části se nachází příprava na výuku prvouky s tématem „Hospodářská a domácí zvířata“, během které je splněn očekávaný výstup z tematického okruhu Rozmanitost přírody. Konkrétně se jedná o tento výstup:

- ČJS-3-4-02p pozná nejběžnější druhy domácích a volně žijících zvířat

1.8.3 PRŮŘEZOVÁ TÉMATA

Do výuky předmětů o výchově a společnosti jsou zařazována průřezová témata, která jsou nezbytnou součástí vzdělávání. Jejich obsahová stránka je rozpracována v tematických okruzích. Nachází se v nich výčet možných témat, které si vybírá škola do osnov ŠVP.

Tato témata mají výchovný charakter a tvoří povinnou část základního vzdělávání. Škola je postupně poskytuje v průběhu jednotlivých ročníků, často v podobě integrovaných celků, samostatných předmětů či kurzů. Je nezbytné dodržení propojenosti se vzdělávacím obsahem předmětů. V RVP ZV se nachází šest průřezových témat. Z důvodu výskytu v praktické části DP se zaměříme pouze na jedno téma, kterým je Environmentální výchova.

Environmentální výchova ve vzdělávací oblasti ČJS podává žákům ucelené poznatky o přírodě v jejich bezprostředním okolí. Žáci pozorují, vnímají a osvojují si základní znalosti o činnostech každodenního života. Zdůrazňuje vztah mezi jedincem a prostředím.

(RVP ZV 2021, s. 141–142)

1.8.4 DIDAKTIKA PRVOUKY

Didaktika prvouky je řazena mezi předmětové didaktiky, které využívají poznatky především z biologie, geografie, geologie aj. Důležité je provádění didaktické transformace vědních poznatků, ze kterých vyplývá potřebné školní učivo, které předává pedagog žákům tak, aby bylo lehce srozumitelné.

Prvouka je jedním z učebních předmětů v současné primární škole. Již v roce 1991 byl vydán upravený „Učební plán a osnovy pro základní školy“, který stanovuje obsah v 1. a 2. ročníku. Nově byla v tomto roce přidána prvouka i do 3. ročníku. Učivo je různými způsoby koncipováno. V praktické části je vytvořena příprava na hodinu, která zastává epizodické a regionální koncipování učiva. Regionální bývá též nazýváno domovědné, neboť je vycházeno z konkrétního místa bydliště či lokace, ve které se škola nachází.

Žáci získávají základní poznatky o přírodě a společnosti a uplatňují své vlastní zkušenosti. (Podroužek, 2003a)

V rámci prvouky si žáci osvojují životní postoje, utvářejí si potřebné hodnoty a formují si vztah k přírodě a společnosti. Do předmětu se prolíná praktická stránka života, neboť žáci vnímají svět kolem sebe, vyjadřují názory a osvojují si společenské návyky. (Šimik, 2015)

V zoologické části prvouky získávají základní poznatky o živočiších. Při výuce bývá využíváno názorných materiálů. Je možné do ní zařadit pozorování v přirozeném prostředí např. v rámci vycházky. (Podroužek, 2003a)

1.8.5 HOSPODÁŘSKÁ, DOMÁCÍ A UŽITKOVÁ ZVÍŘATA

Jednotlivé zástupce hospodářských a domácích zvířat nalezneme popsané v odborné publikaci „Živočichové v přírodovědě a prvouce“, ze které byly čerpány i informace, které byly předávány žákům v průběhu dvouhodinové lekce. (Čapková, 1993)

Téma „Hospodářská a domácí zvířata“ se řadí do učebního obsahu prvouky. Žáci získávají základní informace o jednotlivých didaktických typech živočichů, které mohou běžně vidět ve svém okolí. Dozvídají se, jaký je jejich užitek a význam pro lidskou společnost. Téma je rozvíjeno postupně v 1.–5. ročníku, v rámci předmětu prvouka pouze do 3. ročníku ZŠ. Vzdělávací obsah na sebe navazuje a je rozšiřován. Pedagog analyzuje obsah tématu a každý rok se žáky opakuje již získané znalosti, které postupně rozšiřuje o nové informace. Žáci jsou upozorňováni na rozdílnost pojmů domácí a hospodářská zvířata. Tento rozdíl jsou schopni vysvětlit.

1. ročník – Děti se seznamují se základními typy zvířat v dané oblasti, osvojují si jejich názvy a je nutné zdůrazňování správného zoologického pojmenování. Dále rozlišují samce, samice a mláďe jednotlivých živočichů a poznávají je podle typických znaků. Mohou se seznámit s významem a užitečností.

2. ročník – Ve 2. ročníku jsou připomenuty informace, které získali žáci v 1. ročníku. Dále se klade důraz na správné pojmenování jednotlivých druhů zvířat, rozlišování samců, samic a mláďat a určování jejich užitečnosti a významu. Nejvíce se upírá pozornost na rozlišování znaků blízkých druhů a na jejich porovnání. Jsou zmíněny pojmy sudokopytníci a přežvýkavci.

3. ročník – Žáci se seznamují s podrobnými údaji o chovu a jsou využívány jejich znalosti.

(Podroužek, 2003a, s. 131–132)

1.8.6 INTEGROVANÁ VÝUKA

V základních školách je využíváno předmětové kurikulum, které je též nazýváno tradiční. Dalším způsobem je integrované kurikulum, které užívá slučování a obsah integruje do nejrůznějších předmětů vzdělávacích oblastí, jako je např. Člověk a jeho svět. Cílem je soustavné seznámení se s celým světem jako s celkem. Je nezbytné stanovení kompetencí a dodržení určitých standardů, které se týkají povinných požadavků, které splňuje žák v určitém ročníku, předmětu a stupni školy. (Průcha aj. 1998, s. 273)

Integrovaná výuka je definována jako propojení učiva jednotlivých předmětů či vzdělávacích oblastí v jeden funkční celek, ve kterém se klade důraz na komplexnost. V integraci se prolíná řada mezipředmětových vztahů.

Podroužek (2002, s. 11) rozděluje integraci na vnější a vnitřní. V empirické části je propojeno učivo prvouky s dramatickou výchovou, jsou uplatňovány principy vnitřní integrace. Konkrétní problém je zkoumán v rámci několika vědních oborů. Je využíváno mezipředmětových vazeb v průběhu řešení stanoveného vzdělávacího obsahu. Na 1. stupni ZŠ je integrace využívána v předmětech prvouka, vlastivěda a přírodověda. Uskutečnění projektu je jedním z postupů integrace.

Nesmí být opomenuty ani pojmy horizontální a vertikální integrace. Horizontální poskytuje možnost kvalitního propojení mezipředmětových spojitostí v jednotlivých předmětech. Vertikální spojuje praktické činnosti jedinců s teoretickými poznatky. (Kratochvílová, 2006, s. 56)

Integrovaná tematická výuka upřednostňuje zkoumání oproti výkladu. Jsou využívány činnostní aktivity, během kterých žáci využívají dovedností a znalostí. Aktivity mají celoživotní praktický charakter. (Kovaliková, 1995)

1.8.7 KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Na počátku 21. století došlo ke kurikulární reformě, na základě níž se začal objevovat pojem klíčové kompetence. (Šimik, 2015)

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.“ (RVP ZV 2021, s. 10)

Kompetence představují to, co si žák soustavně rozvíjí v průběhu výchovně-vzdělávacího procesu. Jsou rozvíjeny společně. Je nezbytné zaměřit se na jejich rozvoj již na začátku vývoje, aby mohly být získány potřebné vědomosti, dovednosti a návyky. Za jejich součinnosti má žák možnost zvládnout zadané úkoly, orientuje se v problematikách, překonává překážky a zaujímá různé postoje. Osvojuje si kompetence postupně v průběhu vyučovacího procesu. (Bělecký, 2007)

Machková (2007a, s. 33) uvádí kompetence, které by měl žák splnit v rámci divadelní výchovy od 1. do 3. ročníku ZŠ.

- Žák odbourává zábrany při komunikaci a vlastním projevu.
- Žák vykonává jednoduché rytmické a pohybové aktivity.
- Žák využívá kruhu jako základního prostorového útvaru.
- Žák vyplňuje prostor v klidu i v pohybu.

V RVP ZV (2021) je definováno celkem sedm kompetencí. V roce 2021 byla doplněna část věnující se digitálním technologiím. Zde jsou popsány pouze ty, které byly splněny v empirické části DP:

- **Kompetence k učení** – Žák získává informace o jednotlivých zástupcích hospodářských a domácích zvířat. Rozlišuje je podle typických znaků, sděluje jejich význam a pojmenovává samici, samce a mládě. Žák si osvojuje základní metody dramatické výchovy.
- **Kompetence komunikativní** – Žák spolupracuje a komunikuje se spolužáky a s učitelem v průběhu jednotlivých činností. Toleruje názory ostatních a naslouchá jim.
- **Kompetence občanské** – Žák si uvědomuje význam hospodářských zvířat pro život člověka, utváří si vztah k přírodě.
- **Kompetence pracovní** – Žák si osvojuje pracovní návyky v průběhu samostatných či skupinových činností. Podílí se na kvalitě práce.

1.9 DRAMATICKÝ PROJEKT

Zakladatelem projektové výuky je William Heard Kilpatrick. Jedná se o komplexní metodu, během které se učitel se žáky aktivně věnují konkrétnímu problému či významné otázce. V průběhu projektu je na problém nahlíženo z různých stran a je předpokládáno velké zainteresování účastníků. Hlavní myšlenkou je společné vzdělávání. Ve školním prostředí je často využívána projektová metoda výuky.

Využíváním projektové výuky jsou rozvíjeny všechny roviny osobnosti jedince. Umožňuje vzájemnou interakci mezi účastníky, neboť pedagog přejímá roli poradce a ustupuje do pozadí. Je nezbytné kvalitní sociální klima třídy, aby mohl být projekt realizován. Poradce dohlíží na průběh, vede žáky a případně upozorňuje na chyby. (Kratochvílová, 2006)

Zásadním požadavkem je vnitřní motivace dítěte, na základě které přijímá úkol, vzbuzuje o něj zájem a snaží se o úspěšné dokončení projektu. Žák má potřebu spoluúčasti a chce přejímat určitou zodpovědnost za práci. (Tomková aj. 2009)

V projektech spatřuje řada pedagogů nevýhody, jelikož jsou časově náročné na přípravu a prostředky, splňování osnov, podmínky, spolupráci a organizaci. Díky projektové metodě je dosahováno efektivitu práce a zvýšeného zájmu o vzdělávací obsah. Je nezbytné dodržování správného postupu a didaktických principů, jako jsou názornost, aktivita, přiměřenost, trvalost a uvědomění. (Šafránková, 2019, s. 245)

1.10 PLÁNOVÁNÍ

Plánování je v pedagogickém procesu komplikované, neboť jsou stanoveny požadavky na podobu, které vycházejí z RVP ZV a ŠVP. Každá škola má svoji koncepci, která souvisí s regionálním zřetelem a s individuálními vlastnostmi žáků, skupin a tříd. Projektová metoda je úzce spojena s dramatickou výchovou. (Machková, 2007a, s. 27)

Machková (2007a, s. 27–28) dělí plánování na několik typů:

- a) Plánování dlouhodobé
- b) Plánování střednědobé
- c) Krátkodobý plán

V praktické části diplomové práce je vypracován krátkodobý dvouhodinový plán, proto bude blíže přiblížen pouze tento typ plánování.

Krátkodobý plán se vytváří na jednu vyučovací hodinu, nebo může být stanoven pro tematický blok vyučovacích hodin. V rámci této lekce dochází k osvojování potřebných dovedností, jež souvisejí s vybraným tématem. Pedagog musí určit výchovně-vzdělávací cíle, na jejichž základě poté určuje, čeho žáci ve výuce dosáhli.

Dramatická výchova rozděluje dva typy lekcí (Marušák aj. 2008, s. 31):

- a) Lekce, která směřuje k divadlu.
- b) Lekce, během které vědomě využíváme prostředky dramatického umění pro vzdělávací proces – jsou zacíleny do oblasti mimo divadlo.

V těchto lekcích uplatňují pedagogové metody DV pro získání edukačních cílů, stejně jako je tomu v praktické části diplomové práce.

Při plánování je potřeba nejprve vybrat téma, které je uzpůsobeno věku žáků a dramatickému aktu, který probíhá v rámci výuky. Je vhodné, aby znal učitel aktéry dramatu, uvědomoval si jejich možnosti a zkušenosti, a dle toho volil náročnost a délku provádění jednotlivých činností. Sám pedagog musí být připraven na roli vůdce. (Ulrychová, 2016)

Vyučující stanovuje konkrétní cíle vztahující se k lekci. Ty jsou specifikovány vzhledem k věku jedinců, ke složení skupiny, k jejich vědomostem, schopnostem a temperamentu. Cíle se dělí na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. V praktické části jsou formulovány krátkodobé výchovně-vzdělávací cíle a cíle dramatické výchovy. (Machková 2005, s. 37)

Stavba lekce má určitá pravidla. Je nezbytné efektivně střídat aktivity, reagovat na změny klimatu třídy, všimnout si unavenosti či klesání zájmu. Zařazují se pomocné hry mezi činnosti, které slouží pro snazší přecházení mezi aktivitami. Pedagog připravuje více variant řešení lekce a jednotlivých činností, neboť reaguje na nově vzniklé situace. (Machková, 2007b)

1.10.1 PROSTOR

Prostor, ve kterém probíhá lekce, musí být dostatečně velký a vzdušný, aby posloužil volnému pohybu žáků. Ve školním prostředí může posloužit třída, tělocvična či jiná dostupná místnost. V praktické části DP probíhala lekce v prostoru školní třídy, ve které se nacházel koberec. Každá vhodná třída je vybavena světlým kobercem, na kterém může probíhat reflexe, ale i veškeré ostatní aktivity. Dále mohou být využity i sedací vaky

a polštáře. V prostoru by se nemělo nacházet nic, co by účastníky ohrožovalo. (Machková, 2007a, s. 65)

1.11 KOOPERACE VE VYUČOVÁNÍ

Důležitým aspektem je zařazování kooperativní výuky do vzdělávacího obsahu, jelikož sdružuje, podporuje utváření pozitivních vztahů a připravuje jedince na život ve společnosti. Spolupráce je potřebná v rodině, ve škole, v týmech, určitých společenských skupinách, ale i ve většině povolání.

V současném vzdělávacím procesu má pedagog možnost využít různých organizačních forem, z nichž jednou je skupinová a kooperativní výuka. Žáci jsou rozděleni do menších skupin přibližně o 2–6 žácích, ve kterých vzájemně komunikují a spolupracují. Tato forma je zaměřena na společné dosahování cílů, které vychází z činnosti celé skupiny. Výhodou je, že jsou do práce zapojeni všichni žáci, je zvýšena aktivita a zájem o učení, odpovídají za výsledky, učí se samostatnosti a osvojují si prostředky organizace.

Naopak plynou též ze skupinové práce možná úskalí, kterým musí pedagog předcházet vhodnou motivací. Někdy mohou být někteří účastníci pasivní, skupiny si nedokáží rozdělit role a zorganizovat práci. (Kasíková, 2010)

V kooperativní výchově je důležitým pojmem skupina. Definuje se jako množina žáků, kteří se podílejí na provádění dramatických činností. Sociální psychologie pojmenovává tuto skupinu jako malou. Její členové komunikují, kooperují, vídají se a dosahují společných cílů. Záleží na složení třídy a na jednotlivých žácích. Výuka musí upoutávat pozornost členů skupiny, aby bylo dosaženo zapojení se do činností.

Cílem je vytvoření vztažné skupiny, která je charakterizována tím, že do ní chce každý patřit. Taková skupina poskytuje bezpečí a podporu, kterou aktéři vyhledávají. Vztažné skupiny jsou též označovány jako volitelné. Chceme proto docílit i při běžné výuce toho, aby se žák cítil jako v zájmové skupině a mohl se v ní realizovat. Při výběru činností je brán v potaz věk a složení skupiny. Ty by měly být různorodé a rozdělení členů by mělo být vyrovnané. Neměli by v jedné skupině převažovat pouze dominantní žáci, jelikož by mohlo dojít k rozporům mezi členy skupiny. Na 1. stupni ZŠ je možno využít náhodného rozdělení do skupin, stejně jako je tomu v praktické části DP. (Machková, 2007a, s. 60–62)

1.12 INTERAKCE MEZI UČITELEM A ŽÁKEM

Ve vzdělávacím procesu probíhá mezi učitelem a žákem, ale i žáky samotnými, vzájemná interakce. Výuka se obrací k dítěti a měla by být zaměřena na rozvoj osobnosti, neboť je základním článkem vzdělávání.

Již Jan Amos Komenský zdůrazňoval orientaci na dítě samotné. Je nezbytná spolupráce školy s rodinou, rozvíjení kvalit žáka a jeho směřování k samostatnosti a sebepojetí. Pedagog nese odpovědnost za jeho úspěšnost ve vzdělávání, musí zabránit pocitu méněcennosti a sociální deprivaci. (Helus, 2004)

Šafránková (2019, s. 53) zdůrazňuje důležitost respektování osobnosti každého jedince. Je nezbytné zohledňování individuálních zvláštností a vytváření podmínek pro výuku, jinak nemůže být pedagogický záměr efektivní. Během výuky by měl mít pedagog zájem o žáka, měl by klást důraz na kreativitu, vzájemnou důvěru a na zkušenostní učení.

Pedagog musí splňovat potřebné kompetence pro výuku předmětů o přírodě a společnosti. Měl by mít ucelené znalosti o světě a být odborníkem ve svém oboru. Především by měl mít pozitivní vztah k přírodě, který bude pěstovat i u žáků. Dítě mladšího školního věku rádo objevuje, analyzuje, experimentuje, touží po dobrodružství a rádo získává nové zkušenosti a informace. (Šimik, 2015)

Učitel vytváří takové podmínky, které umožňují dítěti smysluplné prožívání, což vede k získání pozitivních zážitků. Poskytuje zpětnou vazbu, která se týká samotné kvality činnosti, která byla během výuky provedena. Důležité jsou též motivační prvky, které podněcují žáka ke zvýšené aktivitě. (Kopřiva, 2008)

V dramatické výchově je vhodné nastavení partnerského přístupu, který je základním aspektem demokratického stylu výchovy. Tento styl se zakládá na rovnocennosti a respektu k žákovi. Ten může vyjadřovat názory a postoje a uplatňuje znalosti vztahující se ke vzdělávacímu obsahu. Přesto je pedagog autoritou.

Vyučovací proces se neobejde bez vedení. Během dramatické lekce probíhá spontánní učení, které je ale vědomě řízeno pedagogem. Opakem je řízené učení, které se rozděluje na dva typy: direktivní a interaktivní. Diplomová práce využívá interaktivního stylu vedení, který je založen na komunikaci učitele se žáky, kteří sdílejí své zkušenosti a podílejí se na utváření vyučovacího procesu. Probíhá mezi nimi vzájemná interakce a komunikace.

Machková (2007a, s. 67–68) popisuje tři základní styly vedení:

- a) Instrumentálně specialistický
- b) Integrativní
- c) Expresivní – zaměřený na žáky

V praktické části je využita role vůdce. Pedagog může ovlivňovat celkový proces výuky. Provádí účastníky jednotlivými činnostmi, ale nezasahuje do nich. Vysvětluje, stanovuje pravidla, poskytuje rady a potřebné informace. (Valenta, 2008, s. 320)

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 METODOLOGIE

Jedná se o empirickou diplomovou práci, ve které probíhá akční kvalitativní výzkum, který je v závěrečné části vyhodnocován dle pozorování a postřehů z průběhu dvouhodinové projektové lekce, v níž jsou integrovány prvky dramatické výchovy do učiva prvouky. Akční výzkum propojuje teorii s praxí a je zaměřen na pozorování a reflektování pedagogických situací, které je možno posléze upravovat a inovovat. Pedagog přispívá k rozvíjení a zlepšení vzdělávacího procesu. (Kaprounová a Kaproun 2017, s. 136)

Akční výzkum má tři podoby, z nichž je pro tuto diplomovou práci zásadní pouze jedna. Nazývá se pro-aktivní. Byly vytvořeny aktivity, které byly posléze realizovány na dvou základních školách v Plzeňském kraji. Autorka nasbírala informace a poznatky, které jsou analyzovány a vyhodnocovány v závěrečné části DP.

Kvalitativní výzkum je zaměřen na zjišťování jevů a problémů v přirozeném prostředí. Klade si za cíl pomocí různých metod a postupů shromáždit potřebná data a poskytnout tak komplexní pohled na problematiku, díky kterému posléze vyvozuje závěry. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu probíhá zjištění u menších skupin, nepracuje s číselnými údaji. (Švaříček a Šedřová 2007)

Byla využita kombinace kvalitativních výzkumných metod. Klíčové byly rozhovory s ohniskovou skupinou žáků v reflektivní části lekce, přímé zúčastněné pozorování v rámci akčního výzkumu a nezúčastněné pozorování vyučování kontrolní srovnávací skupiny.

2.2 CÍL A VÝZKUMNÉ OTÁZKY PRAKTICKÉ ČÁSTI

V praktické části diplomové práce je popsána realizace dvouhodinové dramatické lekce na vybrané téma „Hospodářská a domácí zvířata“ s cílem ověření, zda je možné integrovat dramatickou výchovu do hodin prvouky tak, aby byla výuka efektivní, a žáci se díky metodám dramatické výchovy naučili vzdělávací obsah stejně kvalitně, jako bez jejich využití. Je vycházeno z přesvědčení, že je možné využívat v hodinách prvouky edukační potenciál dramatické výchovy, která napomáhá zpestřit výukový proces a vede ke zjednodušení a usnadnění výuky. K ověření míry osvojení si znalostí slouží pracovní listy, které jsou vyhodnoceny a zohledněny v závěru práce.

Základní výzkumné otázky, které byly před vypracováním praktické části stanoveny, jsou následující:

- Můžeme integrovat dramatickou výchovu do hodin prvouky?
- Je možné vyučovat zvolený vzdělávací obsah metodami DV?
- Bude ve vyučovací jednotce dosaženo stanovených výchovně-vzdělávacích cílů?

Dvouhodinová lekce nabízí aktivity a způsoby motivace, jež mohou být variovány a využity při práci s jinou skupinou. Realizovaný ucelený blok je projektem pro vlastní praxi a může sloužit jako inspirace ostatním kolegům.

2.3 OBECNÉ INFORMACE

Praktická část diplomové práce se věnuje krátkodobému dramatickému projektu, který je zařazen do 2. ročníku ZŠ. Vyučovací blok se tematicky zaměřuje na hospodářská a domácí zvířata v předmětu prvouka. Lekce spolu s hospitační činností byla realizována na třech základních školách v Plzeňském kraji a je zasazena do dvou vyučovacích hodin. V závěru jsou prověřeny potřebné znalosti v pracovním listě.

Jedná se o fixační typ hodiny, který navazuje na výklad o hospodářských a domácích zvířatech. Jednotlivé činnosti jsou přizpůsobeny požadavkům v RVP ZV a ŠVP, které odpovídají věku a znalostem žáků. Je třeba říci, že dramatická výchova není ani v jedné ze škol samostatným vyučovacím předmětem. Byly vybrány činnosti, které jsou zaměřeny na aktivní vyhledávání informací a získávání nových znalostí.

V průběhu lekce je kladen důraz na spolupráci, komunikaci a vzájemnou podporu spolužáků. Žáci spolupracovali v pětičlenných skupinách, je tedy následováno obecně platné doporučení Marušáka aj. (2008). Ten říká, že práce v takto početné skupině je neefektivnější. Větší počet dětí narušuje interakci skupiny a je omezen osobní rozhled.

2.4 DOPORUČENÍ PRO LEKCI

Před zahájením lekce musí být nejprve provedena didaktická analýza a transformace. Je nezbytné položit si otázky: Co už žáci o tématu vědí? Co by mělo být obsahem v daném ročníku? Jakých cílů chceme dosáhnout? Co mají žáci na konci lekce umět? Jaké činnosti jsou nejvhodnější? Jaké metody využít, aby bylo dosaženo výchovně-vzdělávacích cílů? Jaká mohou nastat úskalí?

Očekávaná úskalí:

- Možnost vzniku nedostatečné kooperace, nedostatečného respektu a komunikace ve skupinách.
- Nedostatečné zapojení se a aktivita žáků.
- Odbíhání pozornosti od vzdělávacího obsahu.
- Náročnost lekce, nezvládnutí aktivit ve stanoveném čase.
- Pokles zájmu o výuku, možná únava.
- Nezvládnutí technik a metod dramatické výchovy.

Součástí závěrečné reflexe by mělo být připomenutí probraného vzdělávacího obsahu a poučení, ve kterém bude zohledněn plán budoucích změn. Nesmí být opomenuto poskytnutí zpětné vazby, a to nejen pro žáky, ale v rámci diplomové práce především pro učitele. Důležité je celkové zhodnocení, díky kterému dospějeme k závěrům a můžeme posoudit, zda bylo dosaženo stanoveného cíle.

K hodnocení tohoto aspektu napomůže i pracovní list, který prověřuje získané znalosti žáků a poskytuje přehled toho, co si během bloku osvojili. Děti při vyplňování využily znalostí a zkušeností.

2.5 CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

V úvodní kapitole nalezneme představení třech vybraných základních škol v Plzeňském kraji, na kterých byl výzkum k praktické části diplomové práce realizován.

2.5.1 ZŠ A MŠ PLZEŇ SEVER

Základní škola v nedaleké obci poblíž města Plzně je rozdělena do dvou školních budov. Menší se nachází na okraji města, hlavní budova je umístěna vedle městského parku. Ke škole je též připojena i MŠ se školní jídelnou a dvě sportovní haly. Zajímavostí je, že v menší budově ZŠ se nachází i ZŠ speciální. Jedná se o spádovou školu, kterou navštěvuje velké množství žáků z okolních vesnic. ZŠ vyučuje tradičně na základě vypracovaných ŠVP, které vycházejí z RVP ZV a RVP ZŠS.

Výzkum probíhal v menším komplexu školy. Nachází se zde pouze několik speciálních tříd, dvě třídy 1. ročníků a dvě 2. ročníků. V areálu nalezneme též malou tělocvičnu a sportovní hřiště, které nebylo během výzkumu využito z důvodu nepříznivého počasí.

2.5.2 ZŠ A SŠ JV ČÁST PLZNĚ

Druhá škola, která byla pro výzkum využita, je ZŠ a SŠ v jihovýchodní rušné části Plzně. Tato škola ve svých stanovách akcentuje osobnostní rozvoj a otevřenost žáků. Především klade důraz na individuální přístup a respektuje jedinečnost každého dítěte. Ve třídách se nachází menší počet žáků, zpravidla na prvním stupni není ve třídě více než 20 dětí. Základní škola se řídí osnovami vycházejícími z RVP ZV.

2.5.3 ZŠ JIŽNÍ ČÁST PLZNĚ

Poslední základní škola, která byla vybrána, se nachází v jižní části Plzně. V areálu školy nalezneme velkou tělocvičnu s víceúčelovým hřištěm a žáci též využívají školní zahradu, kde mohou trávit i přestávky. ZŠ vyučuje tradičně dle RVP ZV.

Na doporučení od kolegyně byla vybrána ZŠ, která poskytuje pedagogickou praxi VŠ studentům. Proběhl zde pouze náslech hodiny prvouky. Hospitace slouží pro porovnání s vytvořenou lekcí, do níž jsou integrovány metody DV.

2.6 CHARAKTERISTIKA SKUPINY

2.6.1 ZŠ A MŠ PLZEŇ SEVER

Realizování lekce k diplomové práci bylo předem domluveno s třídní učitelkou 2. ročníku. Třídu navštěvuje stabilně 24 žáků, ale v den projektu bylo přítomných pouze 19 z nich.

Nachází se zde žákyně se speciálními vzdělávacími potřebami, které je přiřazena asistentka pedagoga, neboť využívá podpůrných opatření třetího stupně. Žákyni byla diagnostikována výrazná porucha pozornosti, slabě se koncentruje na práci, je neklidná a její práce je chaotická. Dále se projevují potíže vizuomotorické koordinace, mívá časté úniky do fantazijního světa a má narušeno logické myšlení. S diagnostikou byla autorka předem seznámena, jelikož v 1. ročníku vykonávala se žákyní asistentskou praxi v rámci VŠ. Z toho též vyplývá znalost celé skupiny žáků, kteří se ve 2. ročníku nacházejí. (Doporučení z Pedagogicko-psychologické poradny Plzeň-sever, 2020)

2.6.2 ZŠ A SŠ JV ČÁST PLZNĚ

ZŠ poskytla možnost realizace lekce ve 2. ročníku v předmětu prvouka. Ve třídě se nachází 20 žáků, v den projektu bylo přítomno 19 z nich. Je zde jedna žákyně se speciálními vzdělávacími potřebami, která má diagnostikován Aspergerův syndrom. Je jí přiřazena asistentka pedagoga, která se v době projektu věnovala též dvěma bratrům, kteří byli do

školy zařazeni až v průběhu pololetí. Jedná se o chlapce z Ukrajiny, kteří neumějí mluvit česky.

Žákyně s Aspergerovým syndromem

Aspergerův syndrom řadíme mezi poruchy autistického spektra. Vývoj člověka je disharmonický a projevují se též poruchy sociální interakce a komunikace. Děti s tímto problémem nemají narušený vývoj řeči ani sníženou inteligenci. Jejich zájmy jsou stereotypní. Aspergerův syndrom je často diagnostikován až později, jeho diagnostika je složitá a postižení nemá v raném věku závažné důsledky. Tonny Attwood (2012) poskytuje ve své publikaci základní informace o tom, co je to Aspergerův syndrom.

V katalogu podpůrných opatření je specifikováno, jak pracovat s takovými dětmi, jak upravit režim výuky, metody a formy výuky, způsob hodnocení a celkové zapojení dítěte do výuky v běžné základní škole. Magdalena Ryšánková (2015) popisuje poruchy autistického spektra, diagnostiku, průběh a prognózu tohoto onemocnění. Žákům jsou poskytována podpůrná opatření, která jsou založena především na individuálním přístupu.

Žákyně upřednostňuje tišší prostředí, proto na to byla třída upozorněna. Do všech činností se zapojovala, jelikož je dobře začleněna do kolektivu, který jí velmi pomáhá. V průběhu některých aktivit byla její práce pomalejší, respektovalo se potřebné tempo. Žákyni je přiřazena asistentka pedagoga, která jí a třídní učitelce pomáhá během výuky.

Žáci z Ukrajiny

Ve třídě se nacházejí dva chlapci, kteří byli zařazeni do třídy před třemi týdny. Jejich adaptace proběhla velmi dobře. Žáci je přijali do svého kolektivu, nevyčleňují je a kamarádí se s nimi. Výhodou je, že oba chlapci sedí v lavici s českým spolužákem. Asistentka pedagoga jim pomáhá s překladem a koordinuje jejich práci pod vedením třídní učitelky. Pokud chlapci něco nevěděli, asistentka to přeložila. Bylo využíváno i obrázkových kartiček a názornosti spolužáků, aby vše lépe pochopili.

Žáci s odlišným mateřským jazykem měli zájem o veškeré aktivity a snažili se zapojit. Vyjadřovali se i během reflexe a říkali, co se jim líbilo. Na jejich aktivní začlenění se přišli podívat v průběhu lekce inspektoři z České školní inspekce, kteří byli s realizací a integrací spokojeni.

2.6.3 ZŠ JIŽNÍ ČÁST PLZNĚ

Na této škole v Plzni proběhl následek ve 2. ročníku. Byla domluvena účast na výuce předmětu prvouka, kde bylo probíráno téma „Hospodářská a domácí zvířata“. Na konci byl rozdán žákům pracovní list, stejně tak jako v předchozích základních školách. Bylo přítomno 24 žáků z celkového počtu 27.

2.7 PŘÍPRAVA NA HODINU PRVOUKY

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět

Vzdělávací obor: Člověk a jeho svět

Tematický celek: Rozmanitost přírody

Vyučovací předmět: Prvouka

Ročník: 2. ročník

Počet žáků: cca 25 žáků

Mezipředmětové vazby: Tělesná výchova, hudební výchova, český jazyk

Průřezová témata: Environmentální výchova

Kompetence: K učení, komunikativní, občanské, pracovní

Téma: Hospodářská a domácí zvířata

Očekávané výstupy:

ČJS-3-4-02p pozná nejběžnější druhy domácích a volně žijících zvířat

Dramatická výchova – očekávané výstupy:

DV-3-1-02 rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná

Časový plán hodiny: 2 vyučovací hodiny

Popis motivace:

Žáci jsou motivováni na začátku hodiny písničkou o zvířatech, ale též jsou zařazeny motivační prvky v rámci celé lekce. Motivací je pro žáka prožitek spojený se získáním nových informací. Chtějí si vyzkoušet činnosti, ve kterých jsou využity metody dramatické výchovy.

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák rozliší jednotlivé zástupce hospodářských a domácích zvířat.
- Žák vysvětlí rozdíl mezi hospodářskými a domácími zvířaty.
- Žák vyjmenuje alespoň 6 hospodářských a 4 domácí zvířata.

- Žák určí význam a užitek jednotlivých zástupců.
- Žák pojmenuje samce, samici a mládě.
- Žák ve skupině vytvoří myšlenkovou mapu.

Cíle dramatické výchovy:

- Žák spolupracuje se spolužáky, zapojuje se do dramatických činností.
- Žák si rozvíjí toleranci a empatii, naslouchá druhým.
- Žák rozvíjí sociální porozumění, zvyšuje zájem o dramatizaci.
- Žák pohybem vyjadřuje charakter zvířat.
- Žák využívá improvizaci.
- Žák spontánně vstupuje do role, přijímá hru a respektuje pravidla.
- Žák předvede pantomimicky vylosované zvíře.

Organizační formy výuky:

- Skupinová a kooperativní výuka
- Hromadná (frontální) výuka
- Projektová výuka

Vyučovací metody:

- Reproductivní metoda
- Metoda samostatné práce žáků
- Metoda názorně demonstrační
- Metoda dovednostně praktická – nácvik pohybových dovedností
- Dialogická metoda
- Metoda práce s pracovním listem

Metody dramatické výchovy:

- Metoda pantomimicko-pohybová – štronzo
- Simultánní pantomima
- Metoda graficko-písemná – zápis zvířat, myšlenková mapa, reflexe
- Plná (úplná) pantomima
- Narativní pantomima
- Metoda verbálně-zvuková – diskuse, dotazování a odpovídání

Hodnocení:

V průběhu celého programu jsou dovednosti a schopnosti žáků slovně oceňovány. Hodnocení probíhá v rámci závěrečné reflexe. Pro účely ověření míry osvojení si znalostí žáci vypracovávají na konci lekce ve dvojicích pracovní list. Pokud vyplní alespoň třičtvrtě správně, dostanou od třídních učitelů velkou 1. Pokud bude ve cvičeních více chyb, nebude práce známkována. Každý získá za aktivitu pamětní kartičku se zvířaty, kterou si vymaluje.

2.7.1 POPIS LEKCE

- **Úvodní část: Zahájení výuky**

Seznámení, vzájemné představení, sdělení cílů výuky.

Aktivita č. 1: Vyvolávání žáků, každý řekne své jméno a něco o zvířatech.

➤ cca 2 minuty

Aktivita č. 2: Počáteční motivace

Metoda DV: metoda pantomimicko-pohybová – živé – nehybné obrazy – štronzo („zastavený pohyb“)

Pomůcky: reproduktor

Písnička o zvířatech – Máme rádi zvířata (Jiří Suchý)

Žáci se přesouvají na koberec. Vyplňují prostor a pobíhají po celém koberci. Když učitel tleskne/vypne hudbu, žáci se zastaví. Je určeno zvíře, které musí žáci pomocí pantomimy napodobit.

➤ cca 5 minut

- **Hlavní část: Skupinová práce**

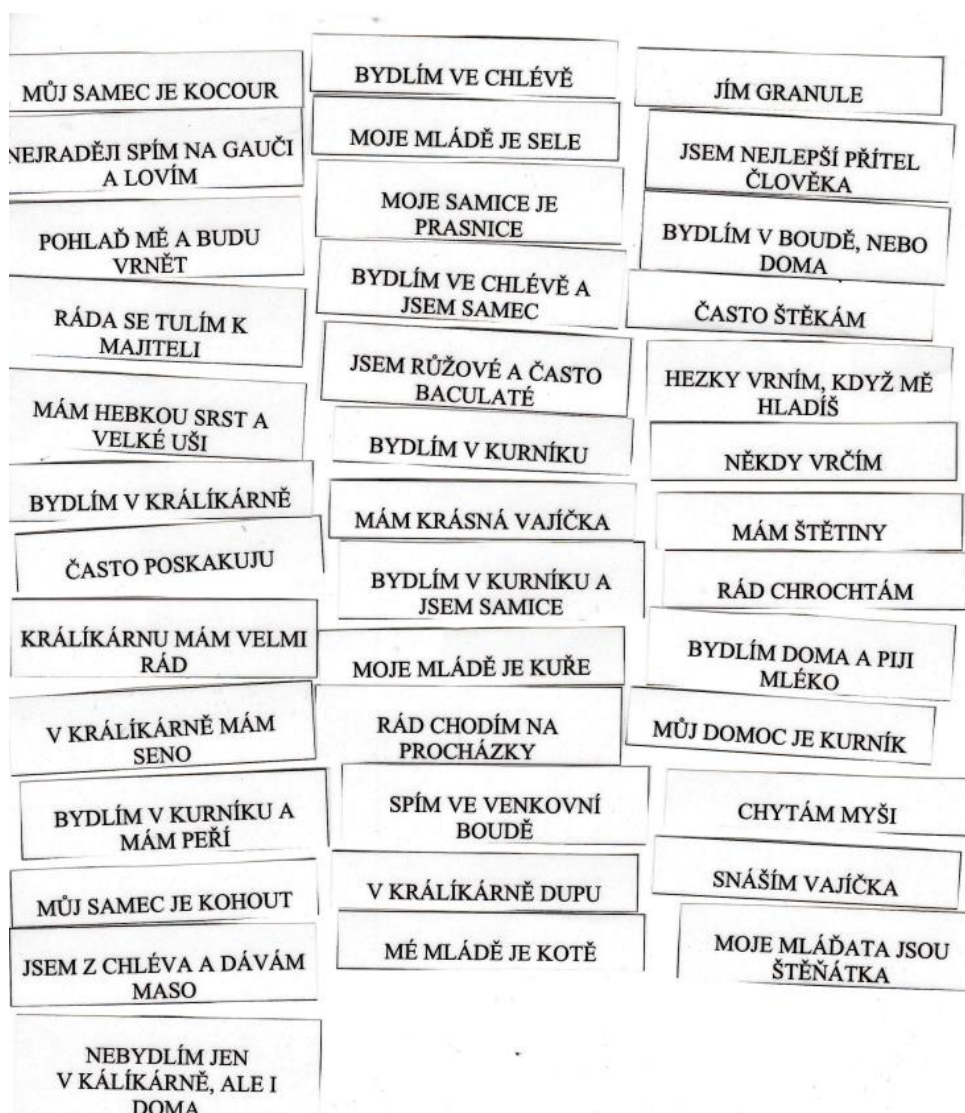
Aktivita č. 3: Rozehřívací aktivita – hádanka a rozdělení do skupin

Metoda DV: simultánní pantomima

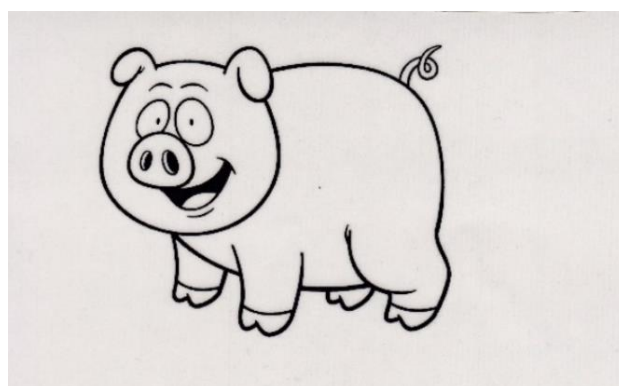
Pomůcky: kartičky s hádankami, obrázky zvířat

Jedná se o improvizáční činnost, během které si každý žák vytáhne u pedagoga lísteček s jednoduchou větou (viz obr. č. 1). Žáci podle popisu hádají, o které zvíře se jedná. Současně všichni najednou pantomimicky napodobí zvíře a postaví se ke stolu s obrázkem příslušného zvířete – králík, slepice, prase, pes, kočka (viz obr. č. 2–6). Nesmí u činnosti mluvit. Tímto způsobem se rozdělí do skupin, ve kterých společně budou pracovat.

➤ cca 3 minuty

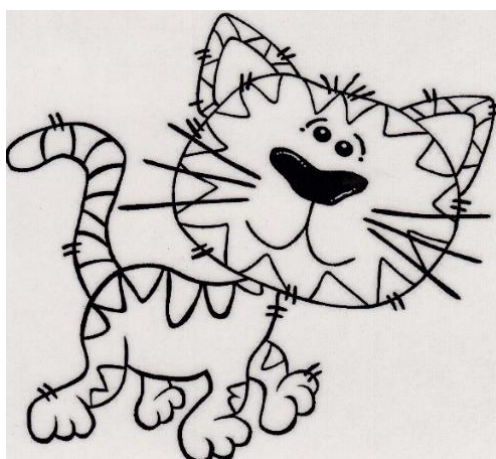
Obrázek 1 – kartičky s hádankami

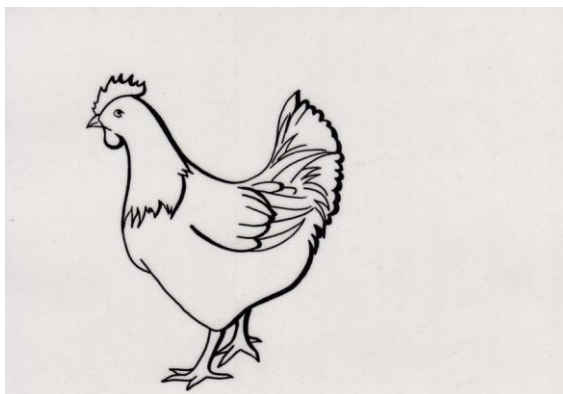
Obrázek 2 – prase domácí

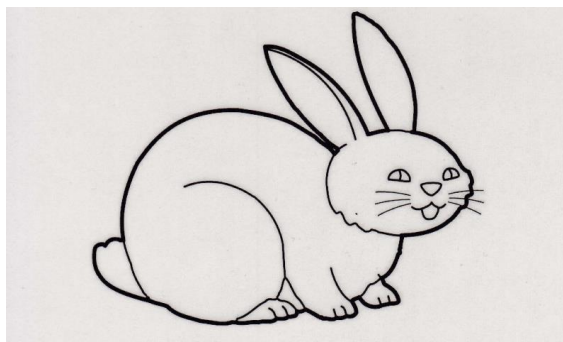
Obrázek 3 – pes domácí

Obrázek 4 – kočka domácí

Obrázek 5 – kur domácí

Obrázek 6 – králík domácí

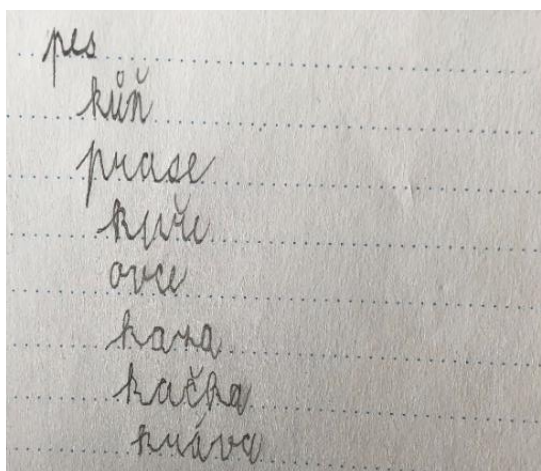
Aktivita č. 4: Skupinová práce – zapište co nejvíce zvířat

Metoda DV: graficko-písemná

Pomůcky: kousek papíru, psací potřeby

Žáci jsou již rozděleni do skupin, ve kterých si rozdělí role. Potřebují jednoho zapisovatele, který bude zaznamenávat odpovědi. Učitel zadá žákům instrukce, které budou znít takto: Za 1 minutu vymyslete a zapište na papírek co nejvíce hospodářských a domácích zvířat. Ukázka zápisu žáků 2. ročníku se nachází na fotografii (viz obr. č. 7).

➤ cca 2 minuty

Obrázek 7 – zápis hospodářských a domácích zvířat

Aktivita č. 5: Skupinová práce – myšlenková mapa

Metoda DV: metoda graficko-písemná

Pomůcky: papíry, psací potřeby, ukázka myšlenkových map

Žáci zůstávají ve stejných skupinách. Vyučující jim sdělí, co je to myšlenková mapa a rozdá potřebné pomůcky. Využije k tomu připravenou prezentaci s obrázky jiných myšlenkových map, aby si je žáci dokázali lépe představit. Skupiny zpracují téma domácí a hospodářská zvířata dle určených odvětví – zaměří se na charakteristiku skupin, na konkrétní zástupce, na význam a užitek, na příbytek, na rozlišení názvů samce, samice a mláďat aj. Tyto aspekty naleznou žáci i na tabuli, aby je měli stále na očích.

Učitel monitoruje práci skupin, je nápomocen. Po vypracování myšlenkové mapy nastává společná kontrola a diskuse nad tématem.

➤ cca 25 minut

Aktivita č. 6: Skupinová práce – tvorba vět ze slov**Metoda DV: graficko-písemná**

Pomůcky: papír, psací potřeby

Žáci se rozdělí do dvojic, které dostanou dva papírky. Na jednu kartičku napíší sloveso, na druhou podstatné jméno. Obě slova se musejí vztahovat k tématu. Poté je vloží do kloboučku učiteli. Všechny dvojice vylosují jedno sloveso a podstatné jméno a vytvoří z těchto dvou slov jednoduchou větu, kterou přečtou ostatním.

- cca 15 minut

Aktivita č. 7: Poznávání zvířat**Metoda DV: plná (úplná) pantomima**

Pomůcky: kartičky s obrázky zvířat

Žáci zůstávají ve dvojicích. Každá si vylosuje dvě kartičky se zvířaty (viz obr. č. 8). Úkolem je pantomimicky předvést jednotlivé druhy za součinnosti celého těla. Ostatní se táží na otázky a hádají, o které zvíře se jedná.

- cca 12 minut

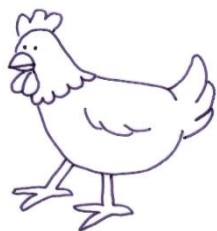
Obrázek 8 – kartičky zvířat na pantomimu

Aktivita č. 8: *Aktivita na uvolnění***Metoda DV:** *narativní pantomima*

Pomůcky: relaxační hudba

Pedagog vypráví příběh a žáci mají zavřené oči. Leží na koberci, nebo mají položenou hlavu na lavici. Provádějí zadaný úkol – soustředí se na příběh a hádají, o kterém zvířeti příběh vypráví.

Příběh zní takto:

Jsem to ale krásné hospodářské zvíře, které žije v kurníku. Celý den jsem snášela vejce, byl ze mě velký užitek, co myslíte děti? Domů si mě nikdo nebere, nejsem přece domácí. Ale zato moje vajíčka, ta jsou u lidí v domečku pořád. Celý den jsem snášela, proto si musím konečně odpočinout. Dojdu tedy do kurníku, očistím peříčka, lehnu si k ostatním, schoulím se a už mi tuhne celé tělo, které s teplem postupně povoluje až je zcela uvolněné a já konečně usínám.

➤ cca 3 minuty

▪ **Závěrečná část:****Aktivita č. 9:** *Závěrečná reflexe*

Metoda DV: *verbálně zvuková – diskuse, dotazování a odpovídání*
graficko-písemná – reflexe

Pomůcky: míček

Žáci sedí v kroužku na koberci a společně hodnotí lekci. Probíhá diskuse, během které se zaměřuje pedagog na zásadní otázky, které vyplývají z projektu:

- Kdo by řekl, která část byla nejtěžší a proč? Kdo s tím souhlasí?
- Kdo by řekl, která činnost byla naopak nejlehčí a proč? Kdo s tím souhlasí?
- Co jste zjistili nového?
- Co si pamatujete z dnešní hodiny?
- Šla vám pantomima? Uhádli jste všechna zvířata?
- Která činnost byla nejzábavnější?
- Pracovali jste ve skupině všichni? Jak jste si rozdělili role?

➤ cca 10 minut

Aktivita č. 10: *Práce ve dvojicích – pracovní list***Metoda DV:** *graficko-písemná*

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Žáci jsou rozděleni do dvojic, ve kterých společně vyplňují pracovní list (viz obr. č. 9), který slouží pro ověření znalostí z lekce.

Na tabuli je umístěna tabulka s názvy samce, samice a mláďete. Žáci do ní v průběhu mohou nahlížet (viz obr. č. 10).

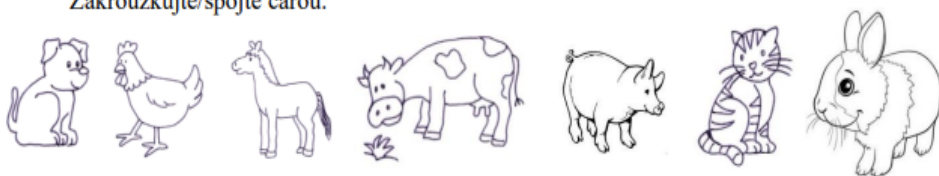
- cca 8 minut

Motivační odměna – pamětní kartičky

Každý žák si na památku může vzít kartičku se zvířetem (viz obr. č. 11). Mohou si ho vybarvit, dopsat si k němu jedničku/smajlíka a nějakou informaci, která se k danému zvířeti vztahuje.

Pracovní list - domácí a hospodářská zvířata – 2. ročník

1. Prohlédněte si obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřaďte místo, kde bydlí. Zakroužkujte/spojte čarou.

2. Zapište do tabulky pod slovo zvíře, které zvíře nám dává maso, kůži, mléko či ostatní věci. V tabulce se nachází jedno slovo, které neprodukuje žádné ze zvířat, ale je vyrobeno z mléka, věděli byste, které slovo to je? Zakroužkujte ho červenou pastelkou.

MLÉKO	MASO	KŮŽE
VLNA	SÁDLO	ŠTETINY
VAJÍČKA	PEŘÍ	SÝR

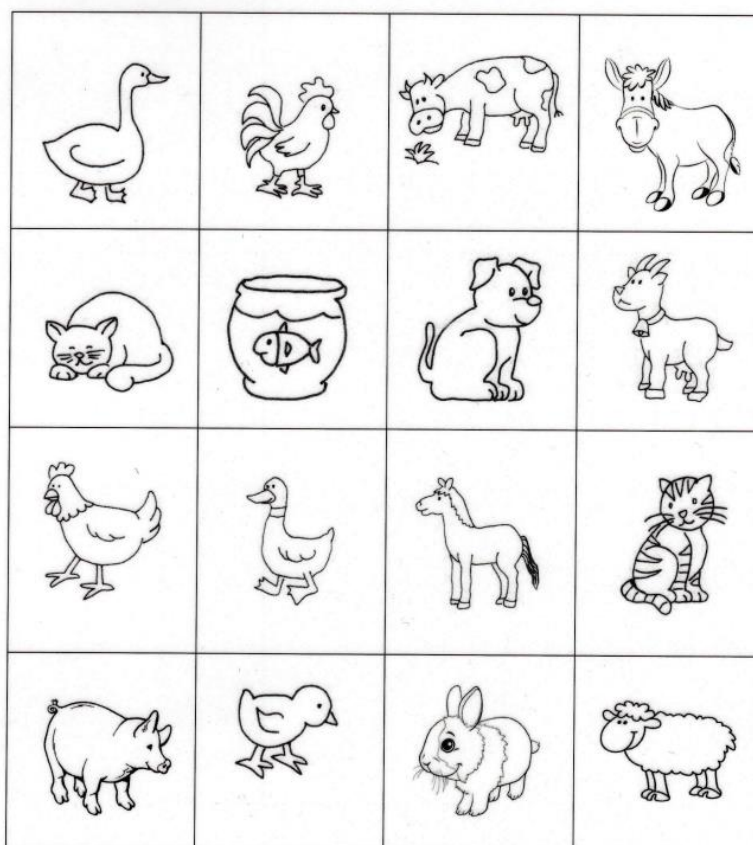
3. Zapište samici, samce a mládě od zvířat: a) koza domácí, b) tur domácí, c) kur domácí, d) ovce domácí, e) prase domácí:

a) samice: samec: mládě:
 b) samice: samec: mládě:
 c) samice: samec: mládě:
 d) samice: samec: mládě:
 e) samice: samec: mládě:

Obrázek 9 – ukázka pracovního listu

SAMEC	SAMICE	MLÁDĚ
KOHOUT	SLEPICE	KUŘE
VEPŘ	PRASNICE	SELE
BÝK	KRÁVA	TELE
BERAN	OVCE	JEHNĚ
HOUSER	HUSA	HOUSE
KAČER	KACHNA	KACHNĚ
KOZEL	KOZA	KŮZLE

Obrázek 10 – tabulka s názvy samce, samice a mláďete

Obrázek 11 – pamětní kartičky

2.8 VÝUKA DLE PŘEDLOHY V ZŠ A MŠ PLZEŇ SEVER

Než byla v této škole realizována lekce s prvky DV, byla zde po domluvě s třídní učitelkou odučena dle její přípravy hodina prvouky. Bylo postupováno dle stanovených kritérií. Následně bylo navázáno na tuto hodinu dvouhodinovou lekcí, která je vytvořena na stejný vzdělávací obsah.

Cílem bylo analyzovat, jak probíhá vyučovací jednotka s tématem „Hospodářská a domácí zvířata“ ve 2. ročníku bez integrace prvků dramatické výchovy. Jedná se o tradiční výuku. V závěrečné části nalezneme porovnání tradiční výuky s lekcí, do které jsou zapojeny metody DV.

Podrobný záznam z vyučovací jednotky je příkládán zde:

Poznámka:

V následujícím záznamu se nacházejí dva aktéři výchovně-vzdělávacího procesu:

U = učitel Ž = žák/žáci

8:00 – Je veden rozhovor, vychází se z učebnice prvouky na straně 54. (viz obr. č. 12)

U: Koukněte se na fotky zvířat a rozmyslete si, kde se s nimi můžete setkat. Kdo by nám řekl, jak žila zvířata dříve? Jak se dostala k lidem?

Ž: Dříve žila volně, divoce a k lidem se dostala tak, že z nich potřebovali mít nějaký užitek.

U: Ano, správně. Jaký užitek by z nich mohli mít?

Ž: Odpovídají – mléko, maso, vlnu aj.

U: Lidé je neměli jen pro užitek, ale také chtěli, aby jim zvířata pomohla pracovat. Například na poli. Kdo jim tam mohl pomáhat?

Ž: Kůň, vůl, krávy i osel.

U: A kdo dneska nosí poštu? Ano, pošťák. A věděli byste, kdo jí nosil dříve?

Ž: Poštovní holubi.

U: Máte pravdu. Následně se z volných zvířat stala hospodářská a také domácí.

8:15 – U – pouští prezentaci, žáci se usazují na koberec.

U: Jak jsme si říkali, z těchto zvířat máme užitek. Která zvířata najdeme na farmě? Všechna tato zvířata společně tvoří skupinu hospodářských. A máme také domácí, řekne někdo příklad domácího zvířete?

Ž: Pes, kočka, morče, rybička aj.

8:20 – Žáci poté prohlížejí prezentaci, představují si jednotlivá zvířata a sdělují si k nim jejich užitek. Také si společně říkají názvy samce, samice a mláďete.

Jsou upozorněni, že chováme i domácí ptáky: kachnu, husu, holuba, kura domácího aj.

Společně si také sdělují, jaké maso poskytuje dané zvířete – povídají si o vepřovém, hovězím, skopovém mase, ale také o králíčím a krůtím. Není opomenut ani význam ryb.

8:30 – Žáci se usazují do lavic. Jsou upozorněni na to, že se v učebnici prvouka na straně 54–55 nachází shrnutí toho, co si společně řekli (viz obr. č. 12).

Jejich úkolem je vypracovat cvičení v pracovním sešitě na straně 58 a 59 (viz obr. č. 13).

8:32 – Žáci stříhají zvířata na straně 59 a lepí je do tabulky na straně 58. Musí nejprve přečíst hádanku a zjistit, které zvíře k ní mají nalepit.

8: 45 – Ukončení vyučovací jednotky. Žáci úkol nestihli dodělat, dodělají jej za domácí úkol.

Také některé ptáky si lidé ochočili a začali je chovat pro užitek. Především pro maso, vejce a peří. Říkáme jim drůbež.

Zaspívejte si písničku: Krávy, krávy (Zdeněk Svěrák – Jaroslav Uhlíř: Zpěvník).

KUR: kohout, slepice, kuře		• maso • vejce
KROCAN: krocان, krůta, krůtě		• maso • vejce
KACHNA: kačer, kachna, kachně		• maso • vejce • peří
HUSA: houser, husa, house		• maso • peří • sádlo
HOLUB: holub, holubice, holoubě		• maso • dřívě • předávání zpráv

Hospodářská zvířata a drůbež chovají zemědělci ve velkém počtu na statcích, farmách nebo v zemědělských družstvech. Jejich přibytkům se říká:

- kravin
- salaš
- vepřín
- drůbežárna
- hřebčín

Někteří lidé na vesnicích chovají hospodářská zvířata a drůbež pro svou vlastní potřebu. Přibytkem těchto zvířat je:

- chlív
- kurník
- stáj
- holubník
- králíkárna

Zemědělci produkty (maso, mléko...) prodávají.

8. JARO HOSPODÁŘSKÁ ZVÍŘATA A DRŮBEŽ

V dávných dobách žila všechna zvířata volně v přírodě. Lidé si některá zvířata přivedli ke svým obydlím. Ochočili si je, krmili a starali se o ně, protože tato zvířata jim přinášela užitek: maso, kůži, mléko, vlnu. Některá zvířata pomáhala lidem při práci (kůň, kráva), k doručování zpráv (poštovní holub) nebo ke sportu a zábavě. Takovými zvířatům říkáme hospodářská zvířata.

- Nauč se rozlišovat názvy sameců, samic a mláďat.
- Co které zvíře lidem poskytuje?

TUR: byk, kráva, tele		• mléko • maso (hovězí) • kůže • rohy • potah* (dřívě)
KŮŤ: hřebec, klisna, hříbě		• sport a zábava • maso • žíně • potah*
KŮŤ: hřebec, klisna, hříbě		• mléko • maso • kůže
KŮŤ: hřebec, klisna, hříbě		• mléko • vlna • maso (skopové) • kůže • tuk z vlny (lanolín)
PRASE: kanec, prasnice, sele		• maso (vepřové) • sádlo • kůže • štětiny
KRALÍK: králík, ramlice, králíče		• maso • kožesína

*potah – Lidé hlavně dřívě využívali koně (náhaly i tury) k tahání vozů s nákladem, klád v lese, strýží na poli nebo kočárů.

Obrázek 12 – učebnice strana 54–55

8. JARO **HOSPODÁŘSKÁ ZVÍŘATA A DRŮBEŽ**

1 Poznej zvíře podle popisu, nalep obrázek z protější strany 59 a napiš název 1. samce, 2. samice a 3. mláděte:

A Jí trávu, seno a zeleninu. Chová se pro maso a srst. Může být i domácím mazlíčkem.

B Z ohonu (žín) se vyrábí smyčec. Živí se ovsem a trávou na pastvě. Využívá se k práci, sportu, zábavě.

C Je to nejrozšířenější druh drůbeže. Jí trávu, zrní, hmyz a červy. Chová se pro maso a vejce.

D Celé dny přežvykuje trávu a seno. Dříve pracovala na poli. Chová se pro maso, mléko, kůži.

E Po celý rok se pase na pastvinách. Srst se stříhá a upravuje na vlnu. Maso se nazývá skopové.

F Je to největší užitkový pták u nás. Živí se trávou, zrním, hmyzem. Chováme je hlavně pro maso.

G Živí se šrotem (směs ze zbytků obilí). Ze štětín se vyrábějí štěte. Z masa se dělají jitrnice.

HV Zaspívejte si písničku „Když jsem já sloužil...“.

ZAHRAJTE SI HRU „Jak spolu zvířata mluví“: Učitelka/učitel připraví kartičky s obrázky zvířat. Každý žák si vylosuje jednu kartičku. Žáci mají vytvořit skupiny stejných zvířat – kartičky si ale neukazují a nemluví, mohou pouze vydávat zvuky vylosovaného zvířete.

4 Čím se zvířata živí? Vybarvi rámečky s názvy zvířat podle jejich potravy:

SENO A TRÁVA
VODNÍ ROSTLINY A ŽIVOČICHOVÉ
BRAMBORY A ŠROT
OBIILNA ZRNA (OVES) A TRÁVA
ZRNÍ, HMYZ, ČERVI, TRÁVA
TRÁVA, SENO A ZELENINA

HŘEBEC BÝK KOHOUT KANEC KRÁLÍK
KROCAN BERAN KAČER KOZEL HOUSER

5 Co mají názvy těchto zvířat společného?

6 Ptáci mají některé části těla (např. nohy, zobák) přizpůsobené způsobu obživy a prostředí, ve kterém žijí. Spoj název ptáka se správnou nohou.

SLEPICE
HUSA
KRŮTA
KACHNA

NOHA S PLOVACÍMI BLANAMI **HŘABAVÁ NOHA S DRÁPY**

7 Uhadneš hádanku?
Ve které písničce se zpívá o tom, že koně skácaou do skoku, když jim dáme obrok? Co je to obrok?
Dříve museli sedláci odevzdávat svému panovníkovi „daň“ – většinou to bylo obilí pro dobytek (oves pro koně) – každý druhý rok, neboli OB jeden ROK.

HV Zaspívejte si písničku „Já mám koně...“.

Obrázky vystřihni a správně nalep na protější stranu 58.

Obrázek 13 – učebnice strana 58–59

2.8.1 KOMENTÁŘ K ZÁZNAMU HODINY

Dle přípravy třídní učitelky byla odučena vyučovací jednotka s tématem „Hospodářská a domácí zvířata“. Jednalo se o tradiční výuku, která využívala hromadnou frontální práci se samostatnou činností žáků na konci hodiny. Na začátku byl veden rozhovor, díky kterému se žáci dozvěděli, co je hlavním tématem. Velká část výuky probíhala na koberci, kde žáci pozorovali prezentaci, ze které četli informace. Byli seznámeni s jednotlivými zástupci a s jejich užitkem. U každého zvířete se nacházely i názvy jeho samce, samice a mláděte a fotografie z přirozeného prostředí.

Hodina byla výkladová. Žáci se zapojovali pouze tehdy, když byli tázáni na otázku. V pracovním listě si na konci hodiny vystřihli zvířata, která lepili na předchozí stránku k hádankám. Bylo sděleno, že se žáky hádanky číst nemáme, ale příště bychom si je přečetli, abychom si ověřili porozumění. Cíle hodiny byly totožné s těmi, co jsou stanoveny ve dvouhodinové lekci. Žáci by měli po hodině umět vyjmenovat hospodářská a domácí zvířata, pojmenovat zástupce, určit význam a užitek. Na rozdíl od lekce nebylo využito pestrých forem a metod a propojení s dramatickou výchovou.

Žáci by mohli být do výuky více zapojeni. Byla patrná ztráta zájmu a motivace, jelikož probíhala po celou hodinu jediná činnost. Na začátku byla aktivita žáků ztelně

vyšší, než na jejím konci. Motivačně působil přechod do pracovního listu, kde si vystříhávali zvířata a lepili je k hádance. Autorka navrhuje přečtení hádanek již na začátku vyučovací jednotky jako motivační prvek. Po získání informací z prezentace by se žáky zkontrolovala, zda na počátku odpověděli správně.

2.9 POPIS PRŮBĚHU PROJEKTU V ZŠ A MŠ PLZEŇ SEVER

Aktivita č. 1: Vyvolávání žáků – jméno, informace o zvířatech

Zápis: Proběhlo přivítání se žáky, kteří se již nemuseli představovat z důvodu vzájemné znalosti. Byly sděleny cíle hodiny a následovala diskuse.

Žáci byli tázáni, zda se někdy seznámili s některými metodami DV, nebo zda někdo navštěvuje dramatický kroužek. Většina si vyzkoušela některé jednoduché činnosti ve školce, 5 dětí chodí na kroužek jako mimoškolní aktivitu. Bylo sděleno žákům, že se nemusí bát, že nebudou hrát divadlo, ale naopak si ukážeme, jak mohou být divadelní způsoby zábavné, a to dokonce při výuce prvouky.

Následovala diskuse, ve které bylo shrnuto, co probírali předchozí hodinu. Byl rozebírán užitek a význam hospodářských a domácích zvířat. Žáci sdělili, kde zvířata přebývají, vyjmenovali jednotlivé zástupce a názvy samice, samce a mláďete. Patrné bylo, že dávali předchozí hodinu pozor, protože znali základní informace o zvířatech.

Aktivita č. 2: Počáteční motivace – „štronzo“

Zápis: Základní otázka: Děti, znáte nějakou písničku o zvířatech? Je pro vás připravena tato: Máme rádi zvířata.

Všichni se přesunuli na koberec, kde byly sděleny instrukce k aktivizačnímu cvičení „Sochy zvířat“. Úkolem bylo běháním vyplňovat celý prostor koberce a při vypnutí hudby ustrnout v pozici zvířete zadaného pedagogem.

Žáci byli nadšeni, křičeli radostí, a ihned si na koberci našli své místo. Píseň byla 4x stopnuta. Zvířata byla vybrána v tomto pořadí: lev, prase – děti chrochtaly, pes – štěkaly a kočka – mňoukaly. Vždy bylo určeno, zda se jedná o divoké, hospodářské či domácí zvíře. Učitel předváděl s dětmi. Hra upoutala pozornost a měla silný motivační potenciál.

Aktivita č. 3: Individuální práce – hádanka a rozdělení do skupin

Zápis: Předem byl připraven přesný počet kartiček tak, aby bylo vytvořeno 5 skupin po 4 žácích a jedna po 3. Než byla započata simultánní pantomima, bylo vysvětleno, že si

každý žák vezme jeden lísteček u tabule. Na každé kartičce se nachází krátká věta, která představuje hádanku. Žáci musejí podle popisu uhádnout, o které zvíře se jedná. Poté ho pantomimicky představí a posadí se k jednotlivým lavicím, na kterých se nacházejí karty s příslušnými zvířaty. Pokud mají hotovo, mohou pomoci i ostatním. Podmínkou je, že nesmí při této aktivitě mluvit, mohou jen vydávat zvuky.

Žáci si vytáhli kartičky s hádankami. Každý bez problému vyluštil lísteček, předvedl zvíře a přesunul se k příslušné lavici do skupiny. Nastal pouze jeden problém, protože jedna žákyně si nevylosovala z kloboučku kartičku, ale automaticky šla za svojí kamarádkou do skupiny. Musela být poté zařazena do jiné, jelikož je doporučeno, aby nepracovaly společně, protože mají pomalejší tempo, zhoršenou pozornost a vyrušují. Práce s jinými dětmi je pro ně efektivní.

Aktivita č. 4: Skupinová práce – запиšte co nejvíce zvířat

Zápis: Žáci jsou rozděleni do skupin. Jejich úkolem je na papír za 1 minutu napsat co nejvíce hospodářských a domácích zvířat. Každá skupina musí zvolit zapisovatele. Podmínkou je spolupráce a zapojení se do aktivity.

Všichni členové skupiny spolupracovali, vymýšleli příklady zvířat a navzájem komunikovali. Po společné kontrole si zatleskali a byli pochváleni.

Aktivita č. 5: Skupinová práce – myšlenková mapa

Zápis: Žáci zůstali ve skupinách. Jelikož v nich nejsou zvyklí pracovat a nikdy nedělali myšlenkové mapy, byl zvolen malý formát papíru A4. Skupiny se mohly podívat na ukázky různých myšlenkových map na tabuli. Byl vysvětlen postup tvoření map a skupiny si připravily potřebné pomůcky. Na tabuli byly předepsány body, které by měly být v mapě obsaženy.

Žáci se mohli podívat i do učebnice a pracovního sešitu na potřebné informace. Na tabuli byla umístěna tabulka, ve které se nacházely názvy samice, samce a mláďete u jednotlivých zástupců domácích a hospodářských zvířat, do které mohli nahlížet.

Při práci nastalo první úskalí, které bylo v této třídě očekáváno. Žáci nemají zkušenost se skupinovou prací, proto si neuměli rozdělit role. V jedné skupině byli dominantnější jedinci, kteří chtěli pracovat sami. Bylo vysvětleno, že ve skupině musí pracovat každý, což po doporučení bylo akceptováno.

Druhým úskalím byla tvorba myšlenkové práce. Bylo patrné, že jí žáci nikdy nedělali, protože měli na počátku problém s tvořením. Vymezený předpokládaný čas byl též překročen. Velmi pomohlo, když jsme je s asistentkou pedagoga obcházely, radily jim a udávaly příklady. Posléze se zlepšila i spolupráce ve skupině. Žáci se nevyčleňovali, podporovali se a společně se domlouvali na tom, co bude obsahem jejich mapy. Některá zvířata pouze napsali, některá naopak nakreslili. Objevovaly se zde i obrázky vajíček, masa, kurník aj. Práce byly dodělané do určité podoby a skupiny je šly prezentovat na koberec. Představily stručně vytvořené mapy a sdělily, jak se jim ve skupinách pracovalo.

Aktivita měla v závěru velký úspěch. Všichni si po kontrole zatleskali prohlédli si mapy. Asistentka je vyvěsila ve třídě (viz obr. č. 14–16), aby si je mohli žáci kdykoliv prohlédnout a připomenout si potřebné znalosti.

Obrázek 14 – ukázka myšlenkových map – ZŠ a MŠ Plzeň Sever

Obrázek 15 – ukázka myšlenkových map – ZŠ a MŠ Plzeň Sever

Obrázek 16 – ukázka myšlenkových map – ZŠ a MŠ Plzeň Sever

Aktivita č. 6: Práce ve dvojicích – tvorba vět ze slov

Zápis: Tato graficko-písemná aktivita byla vyřazena z důvodu viditelné únavy žáků. Bylo zapotřebí zařadit odpočinek od psaní. Zvolili jsme pantomimu, jelikož v průběhu lekce bylo patrné, že má silný motivační charakter.

Aktivita č. 7: Skupinová práce – poznávání zvířat

Zápis: Během pantomimy zůstali žáci ve skupinách. Každá si vylosovala dvě kartičky se zvířetem, které měli členové bez použití zvuku představit. Diváci se tázali na otázky a hádali, které zvíře je předváděno.

Aktivita vedla k motivaci. Děti byly nadšené, respektovaly své spolužáky a nepřekřikovaly se. Skupiny kooperovaly a diváci se hlásili s dotazy, kterými pátrali po demonstrovaném zvířeti.

Aktivita č. 8: Narativní pantomima

Zápis: Žáci se pohodlně usadili na koberci či v lavici, zavřeli si oči a relaxovali. Byl vyprávěn příběh, během kterého měli uhádnout, o které zvíře se jedná. Leželi se zavřenýma očima a poslouchali.

Příběh zněl takto: Jsem to ale krásné hospodářské zvíře, které žije v kurníku. Celý den jsem snášela vejce, byl ze mě velký užitek, co myslíte děti? Domů si mě nikdo nebere, nejsem přece domácí. Ale zato moje vajíčka, ta jsou u lidí v domečku pořád. Celý den jsem snášela, proto si musím konečně odpočinout. Dojdu tedy do kurníku, očistím peříčka, lehnu si k ostatním, schoulím se a už mi tuhne celé tělo, které s teplem postupně povoluje až je zcela uvolněné a já konečně usínám.

Všichni správně uhádli, že se jednalo o slepici. Všem žákům se příběh moc líbil a chtěli dále relaxovat.

Aktivita č. 9: Závěrečná reflexe

Zápis: Reflexe proběhla v kruhu na koberci. Řečníci si předávali míček a vyjadřovali se k otevřeným otázkám pedagoga. Pozornost všech členů skupiny se podařilo udržet.

Kdo by řekl, která část byla nejtěžší a proč? Jeden žák oznámil, že pro něho byla náročná tvorba myšlenkové mapy, jelikož jí nikdy nedělali. Následně sdělil, že je vytváření nakonec velmi bavilo. Vedlo ke spolupráci ve skupině. Většina žáků s tímto tvrzením souhlasila.

Navázalo se na skupinovou práci. Bylo zjišťováno, zda pracovali ve skupině všichni členi. Žáci sdělili, že ze začátku pracovali ti, kteří jsou více dominantní, ale po upozornění se podíleli na tvorbě i ostatní. Komunikovali, rozdělili si role, podporovali se, radili si a správně kooperovali.

Která činnost byla naopak nejjednodušší/nejzábavnější? Nejvíce děti zaujala pantomima se štronzem. Nestyděly se a bez zábran se zapojily do činnosti.

Na konci reflexe bylo shrnuto, co si žáci osvojili a zapamatovali v rámci lekce. Již znají názvy tur a kur domácí a umí vysvětlit, co jsou to štetiny. Dále rozdělují zvířata a určují, do které skupiny se zařazují jednotliví zástupci. Vysvětlují užitek zvířat a sdělují, jaké je místo jejich příbytku. Zopakovali si a upevnili názvy samce, samice a mláděte.

Aktivita č. 10: Práce ve dvojicích – pracovní list

Zápis: Žáci se rozdělili do dvojic. Každá dostala pracovní list (viz obr. č. 17), který společně vyplnila. Dvojice směly nahlížet i do učebnice a na tabuli, kde byla umístěna tabulka s názvy samce, samice a mláděte. Ukázky pracovních listů jsou umístěny v příloze DP.

Nejprve byla přečtena zadání v pracovním listě pro lepší srozumitelnost. Posléze probíhalo pozorování žáků. Někteří pracovali velmi rychle. Pár žáků postupovalo pomaleji, tudíž nestihli vypracovat celý pracovní list. Dvě dvojice si rozdělily role tak, že jeden byl zapisovatelem, ale odpovědi vymýšlely společně. Ostatní dvojice neměly dobře rozděleny role, proto byly upozorňovány na možné varianty, jak si rozvrhnout práci v pracovním listě.

Výsledkem pozorování je zjištění, že většina žáků nemá kompletně osvojené názvy samce, samice a mláděte, což by bylo zapotřebí více procvičit. Tím, že se chodili koukat na názvy k tabuli, a následně přinášeli informaci zapisujícímu do lavice, si názvy lépe osvojovali a zapamatovali. Dobré znalosti měli v oblasti užitku zvířat a jejich příbytku.

Pracovní list - domácí a hospodářská zvířata – 2. ročník

1. Prohlédněte si obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřaďte místo, kde bydlí. Zakroužkujte/spojte čarou.

2. Zapište do tabulky pod slovo zvíře, které zvíře nám dává maso, kůži, mléko či ostatní věci. V tabulce se nachází jedno slovo, které neprodukuje žádné ze zvířat, ale je vyrobeno z mléka, věděli byste, které slovo to je? Zakroužkujte ho červenou pastelkou.

MLÉKO	MASO	KŮŽE
VLNA	SÁDLO	ŠTETINY
VAJÍČKA	PEŘÍ	SÝR

3. Zapište samici, samce a mládě od zvířat: a) koza domácí, b) tur domácí, c) kur domácí, d) ovce domácí, e) prase domácí:

a) samice: ... <i>koza</i>	samec: ... <i>kozel</i>	mládě: ... <i>kozle</i>
b) samice: ... <i>kráva</i>	samec: ... <i>bjh</i>	mládě: ... <i>jevně, selo</i>
c) samice: ... <i>slépice</i>	samec: ... <i>kohout</i>	mládě: ... <i>kuře</i>
d) samice: ... <i>ovce</i>	samec: ... <i>beran</i>	mládě: ... <i>jevně</i>
e) samice: ... <i>prasnice</i>	samec: ... <i>prase</i>	mládě: ... <i>selo</i>

Obrázek 17 – ukázka pracovního listu – ZŠ a MŠ Plzeň Sever

Motivační odměna – památeční kartičky

Na předních lavicích se nacházely obrázky se zvířaty. Každý si na památku vzal jedno a vybarvil si ho. Mohli si k němu dopsat jedničku a nějakou informaci, která se k danému zvířeti vztahuje.

2.9.1 ZÁVĚREČNÁ REFLEXE K ODUČENÉ LEKCI

Žáci 2. ročníku nejsou příliš zvyklí pracovat ve skupinách, proto je zapotřebí tuto formu výuky do hodin zařazovat, aby se naučili spolupracovat. V průběhu lekce byly zaznamenány pouze pozitivní ohlasy, které se projevovaly i v nadšení účastníků. Činnosti pro ně byly motivující a nebylo zaregistrováno nic, co by snížilo zaujetí tématem. Využívání pestrých výukových metod a forem zajistilo efektivitu práce.

Byla propojena hra s učivem. Žáci si osvojili zábavnou formou vzdělávací obsah, který je pro ně důležitý i z hlediska regionálního. Časté střídání aktivit udrželo pozornost. Stali se aktivními činiteli výuky, neboť jim byla poskytnuta určitá volnost ve tvorbě.

Žáci si vyzkoušeli propojení učiva s různými metodami dramatické výchovy. Hodina byla logicky seřazena a stanovené výchovně-vzdělávací cíle byly naplněny. Žáci jsou nyní schopni rozdělit zástupce hospodářských a domácích zvířat, znají jejich užitek a význam pro člověka. Popíší, rozliší jednotlivé druhy a určí, ve kterém příbytku přebývají. Názvy samce, samice a mláďete mají lépe osvojené. Žáci dokáží předvést zvířata pantomimicky a využívají improvizaci. Důležitým aspektem je vzájemná interakce se spolužáky, kterou si zdokonalili během skupinové práce.

2.9.2 AKTIVNÍ ZAPOJENÍ A MÍRA ZAUJETÍ ÚČASTNÍKŮ PROJEKTU

V průběhu lekce byla pozorována míra zapojení se žáků do činností. Výsledky jsou shrnuty v grafu (viz obr. č. 18).

Aktivita č. 1: Aktivních bylo přesně 19 žáků. Hlásili se všichni, když byli tázáni, co probírali předchozí hodinu. Odpovídali na další otázky vztahující se k tématu projektu.

Aktivita č. 2: Během štronza všichni žáci dělali sochy. Činnost měla motivační potenciál, jelikož byly aktivní všechny děti.

Aktivita č. 3: Hádání se nezúčastnila pouze 1 žákyně z 19 dětí. Tato žákyně si nepřišla pro kartičku s hádankou, nýbrž se připojila automaticky do skupiny spolužačky. Protože se jedná o žákyně, jejichž tempo je pomalejší, cílem bylo jejich zařazení do odlišných skupin.

Aktivita č. 4: Všichni účastníci zapisovali a vymýšleli názvy zvířat.

Aktivita č. 5: Na začátku myšlenkové mapy se většinou zapojovali do činnosti 1–2 členové skupiny, jelikož si nedokázali přesně rozdělit role. Tento způsob práce byl velmi

rychle napraven, tudíž se aktivita zvýšila. Následně v průběhu soustavně nepracovalo odhadem 5 dětí z 19.

Aktivita č. 6: Pantomimu předváděli všichni aktéři, jelikož měla silný motivační potenciál. Žáci se nestyděli a chtěli předvádět co nejvíce zvířat.

Aktivita č. 7: V průběhu relaxační techniky se zapojilo přesně 17 žáků z 19. Dvě žákyně se posadily do lavice a nepracovaly.

Během reflexe sdělily, že chtěly zůstat v lavici, jelikož potřebovaly namalovat další obrázky, které nestačily do mapy zakreslit. Činnost pro ně symbolizovala relaxační chvíli, tudíž lze vyvodit závěr, že byla přínosná.

Aktivita č. 8: Reflexe probíhala v kroužku na koberci. Někteří žáci nechtěli povídat, proto byli vyvoláni především ti, kteří chtěli o lekci něco říci. Kdo souhlasil s tvrzením, hlásil se. Většinou se poté zapojili všichni. Odhadem se jedná o přibližně 5 žáků, kteří příliš nespolupracovali.

Aktivita č. 9: Pracovní list vypracovávaly dvojice a jedna trojice. Všichni se aktivně zapojili, protože byla poskytnuta možnost získání jedničky za správné vyplnění. Pouze jedna dvojice příliš nespolupracovala, což bohužel není neobvyklé, jelikož dívky mají pomalejší tempo práce a špatně se soustředí. Řešením by mohlo být jejich přiřazení k jinému spolužáku.

Obrázek 18 – grafické znázornění zapojení žáků – ZŠ a MŠ Plzeň Sever

2.9.3 KOMENTÁŘ KE GRAFICKÉMU ZNÁZORNĚNÍ

Z grafu vyplývá, že byla udržena aktivita téměř při každé činnosti v průběhu lekce. Nejvíce se zapojovali žáci během pantomimických pohybových aktivit. Naopak nejmenší aktivitu lze zaznamenat při tvoření myšlenkové mapy. Důvodem byla dominance některých členů, kteří zpočátku nedbali na doporučení. Chtěli tvořit mapu samostatně a nerespektovali ostatní členy skupiny. Též se zapojovalo méně dětí v průběhu reflexe, jelikož nechtěly mluvit před ostatními. Zároveň se ale tito žáci hlásili, pokud byla kladena otázka vztahující se na celou třídu. V průběhu lekce bylo využito velké množství činností, což přispělo k udržení pozornosti a odbourání únavy. Žáci byli natolik motivováni, že jejich práce byla efektivní.

2.9.4 VYHODNOCENÍ ÚKOLŮ PRACOVNÍHO LISTU

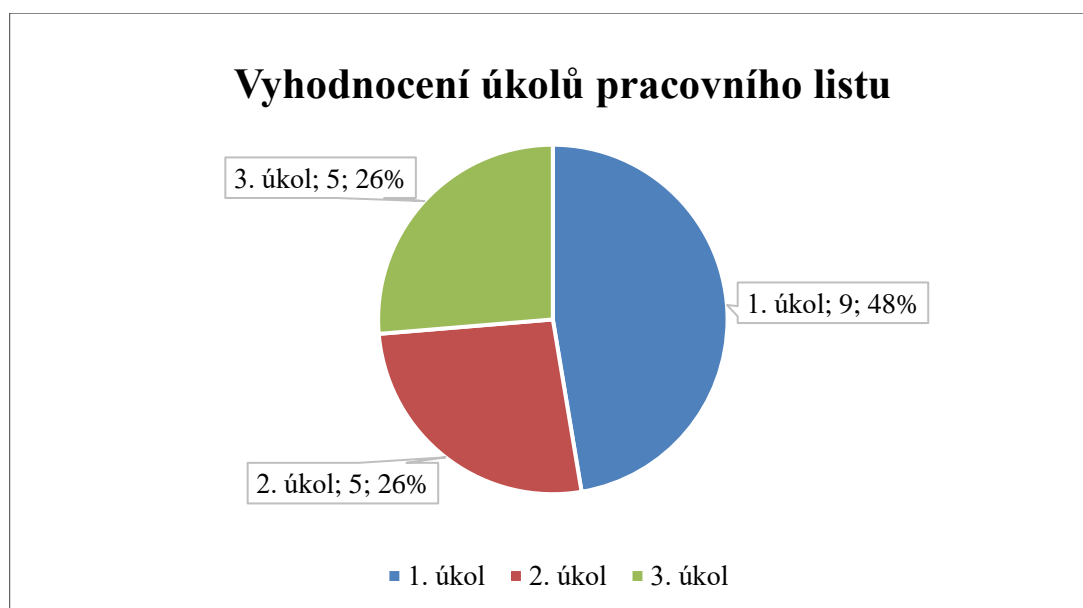
Dvojice vypracovávaly pracovní list, který se vztahoval k tématu „Hospodářská a domácí zvířata“. Posléze byly výsledky zpracovány do grafu pro lepší přehlednost (viz obr. č. 19).

Celkem bylo vyplněno 9 pracovních listů, ve kterých se nachází 3 cvičení. Cílem bylo ověřit, jaké znalosti žáci během projektu získali. Všichni se pokusili vyplnit celý pracovní list, pouze některé otázky nebyly dodělané, a to z časového důvodu.

V úkolu č. 1 si žáci měli prohlédnout obrázky zvířat a ke každému přiřadit místo jejich příbytku. Toto cvičení je vyplněno správně ve všech 9 pracovních listech.

V úkolu č. 2 zapisovaly dvojice do tabulky název zvířete, které dává maso, kůži aj. V 5 z 9 pracovních listů byla vyplněna správně celá tabulka. Ve 4 pracovních listech nebyla zcela doplněna.

V úkolu č. 3 žáci doplňovali názvy samce, samice a mláďete u jednotlivých zástupců. V 5 z 9 pracovních listů bylo cvičení celé správně vyplněné. Pouze 4 pracovní listy nebyly dodělané z časových důvodů.

Obrázek 19 – graf vyhodnocení úkolů – ZŠ a MŠ Plzeň Sever

2.9.5 KOMENTÁŘ K VYHODNOCENÍ ÚKOLŮ

Čísla v grafu znamenají počet správných odpovědí v jednotlivých úkolech pracovního listu. Z výsledků vyplývá, že si žáci osvojili a upevnili velmi dobře vzdělávací obsah, který byl v lekci probírán. Menší nedostatky plynou z časového presu. Je nezbytné doučení se názvů samice, samce a mláďete u některých zvířat.

2.10 HOSPITACE V HODINĚ PRVOUKY V ZŠ A SŠ JV ČÁSTI PLZNĚ

Před realizací dvouhodinové lekce proběhla hospitační činnost ve 2. ročníku na hodině prvouky, kde žáci aktuálně probírali s třídní učitelkou téma „Hospodářská a domácí zvířata“. Cílem hospitace bylo zjistit, jak probíhá vyučovací jednotka bez zařazení prvků DV.

Podrobný záznam z vyučovací jednotky je příkládán zde:

Poznámka:

V následujícím záznamu se nacházejí dva aktéři výchovně-vzdělávacího procesu:

U = učitel Ž = žák/žáci

8:00 – Paní učitelka se zdraví s dětmi.

U: Upozorňuje na přítomnost studentky VŠ, která zde zrealizuje projekt k DP. Žáci se též dozvídají, že se během dnešního dne přijde do třídy podívat česká školní inspekce kvůli dvěma ukrajinským chlapcům.

8:04 – U: Ví někdo, čím se dnes budeme zabývat? Říkali si to předchozí hodinu.

Ž: Odpovídají, že budou probírat hospodářská a domácí zvířata.

U: Co to znamená, když se řekne hospodářská a domácí zvířata?

Ž: Nežijí volně, ale jsou například na statku. Sdělují příklady zvířat.

U: Kde je můžeme ještě najít?

Ž: Na farmě, v zoologické zahradě.

U: V některých zoologických zahradách být nemusí.

8:11 – U: Povíme si, proč se jimi zabýváme. Využíváme je v hospodářství a mají pro nás užitek. Kdežto v zoologické zahradě jsou zvířata určena pouze k pozorování, nemáme z nich žádný užitek.

8:13 – U: Dostanete papír a utvoříte skupiny po čtyřech žácích. Asistentka pedagoga rozdává papíry do každé skupiny.

8:15 – U: Využívá vytleskání rytmu, aby utišila žáky.

U: Na papír napíšete, jaká hospodářská zvířata znáte a proč to zvíře chováme.

8:16 – U: Napište si na papír nadpis hospodářská zvířata a každý vyberte 1 zvíře, ke kterému zapište, co od něj může člověk získat. Máte časový limit 10 minut.

– Vyučující obchází skupiny a poskytuje rady.

8:30 – Ž: Žáci se jdou posadit na koberec. Představují zvířata a data, která se k nim vztahují.

– Asistentka pedagoga veškeré informace překládá ukrajinským žákům, aby věděli, co říkají jejich spolužáci.

8:41 – U: Jaká znáte další hospodářská zvířata?

Ž: Odpovídají následovně: Husu, kachnu a sdělují k nim základní informace.

8:43 – Shrnutí hodiny: U: Každá skupina přišla na jiná zvířata. Chválí je za odvedenou práci a táže se: Chce někdo říci za celou skupinu, s kým se mu dobře pracovalo? Co pro vás bylo těžké? Ž: Poskytli shrnutí činnosti za celou skupinu.

8:45 – Konec hodiny.

2.10.1 KOMENTÁŘ K HOSPITAČNÍ ČINNOSTI

Třídní učitelka využila skupinové formy výuky, čímž žáky motivovala a probudila v nich zájem o dané téma. V průběhu reflexe na koberci byli žáci aktivními činiteli, neboť ve skupinách představovali svá zvířata a sdělovali k nim základní informace. Tato činnost se podobá myšlenkové mapě zařazené do lekce autorky DP.

Žáci sami tvořili ve skupinách, radili se a komunikovali. Bylo patrné, že už ve 2. třídě jsou schopni kooperace. Bylo ověřeno, jaké mají o zvířatech znalosti. Cíle vyučovací jednotky jsou podobné s cíli stanovenými v uceleném bloku v DP. Žáci dokáží vyjmenovat základní zástupce hospodářských a domácích zvířat, říci jejich užitek a význam pro člověka. Jsou schopni komunikace a respektu.

V závěrečné části hodiny bylo využito reflexe, během které třídní učitelka se žáky zhodnotila celou hodinu a pochválila je za snahu při tvorbě. Byla poskytnuta zpětná vazba a proběhlo celkové shrnutí. Výuková jednotka byla efektivní a motivační.

2.11 POPIS PRŮBĚHU PROJEKTU V ZŠ A SŠ JV ČÁSTI PLZNĚ

Tato kapitola se zaměřuje na popis průběhu realizované lekce na základní škole, která se nachází v jihovýchodní části Plzně.

Aktivita č. 1: Vyvolávání žáků – jméno, informace o zvířatech

Zápis: Proběhlo představení a vysvětlení, že dnes bude realizován projekt s prvky DV, který se vztahuje k tématu „Hospodářská a domácí zvířata“.

Žáci byli tázáni, zda se někdy seznámili s některými metodami DV, nebo zda někdo navštěvuje dramatický kroužek. Většina si vyzkoušela některé jednoduché aktivity ve škole a 4 děti navštěvují dramatický kroužek, který vede jejich třídní učitelka. Žákům bylo sděleno, že se nemusí bát, že nebudeme hrát divadlo, ale naopak si ukážeme, jak mohou být divadelní způsoby zábavné, a to i při výuce prvouky.

Následovala diskuse, během které bylo shrnuto, co probírali minulou hodinu. Byl rozebírán užitek a význam hospodářských a domácích zvířat. Žáci sdělili, kde zvířata přebývají, vyjmenovali jednotlivé zástupce a názvy samice, samce a mláďete. Dva ukrajinští žáci se představili a sdělili, které zvíře mají rádi.

Aktivita č. 2: Počáteční motivace – „štronzo“

Zápis: Základní otázka: Děti, znáte nějakou písničku o zvířatech? Je pro vás připravena tato: Máme rádi zvířata.

Všichni se přesunuli na koberec, kde byly sděleny instrukce k aktivizačnímu cvičení „Sochy zvířat“. Úkolem bylo běháním vyplňovat celý prostor koberce a při vypnutí hudby strnout v pozici zvířete zadaného učitelem.

Žáci byli nadšení a ihned si na koberci našli své místo. Píseň byla 4x stopnuta. Zvířata byla vybrána v tomto pořadí: lev, prase – děti chrochtaly, pes – štěkaly a kočka – mňoukaly. Vždy bylo určeno, zda se jedná o divoké, hospodářské či domácí zvíře.

Hra upoutala pozornost žáků a motivovala je. Poptávka na vyřazovací soutěžní variantu byla uspokojena důrazem na zájem o originální sochy všech účastníků. Oba ukrajinští žáci se do činnosti též aktivně zapojili a pozorovali ostatní. Byl jim poskytnut obrázek se zvířetem, které měli předvést. Asistentka pedagoga pomáhala s překladem.

Aktivita č. 3: Individuální práce – hádanka a rozdělení do skupin

Zápis: Předem byl připraven přesný počet kartiček tak, aby bylo vytvořeno 5 skupin po 4 žácích a jedna po 3. Než byla započata simultánní pantomima, bylo vysvětleno, že si každý žák vezme jeden lísteček u tabule. Na každé kartičce se nachází krátká věta, která představuje hádanku. Žáci musejí podle popisu uhádnout, o které zvíře se jedná. Poté ho pantomimicky představí a posadí se k jednotlivým lavicím, na kterých se nacházejí karty s příslušnými obrázky zvířat. Pokud mají hotovo, mohou pomoci i ostatním. Podmínkou je, že nesmí při této aktivitě mluvit, mohou jen vydávat zvuky.

Žáci si vytáhli kartičky s hádankami. Každý ji bez problému vyluštil, předvedl zvíře a přesunul se k příslušné lavici do skupiny. Asistentka přeložila ukrajinským žákům hádanku, aby mohli spolupracovat s ostatními. V tento okamžik se přišli do třídy podívat inspektoři z České školní inspekce, kteří monitorovali, jak se zapojují do kolektivu žáci s odlišným mateřským jazykem.

Aktivita č. 4: Skupinová práce – запиšte co nejvíce zvířat

Zápis: Žáci vykonávali podobnou aktivitu v předchozí hodině, proto byla vyřazena.

Aktivita č. 5: Skupinová práce – myšlenková mapa

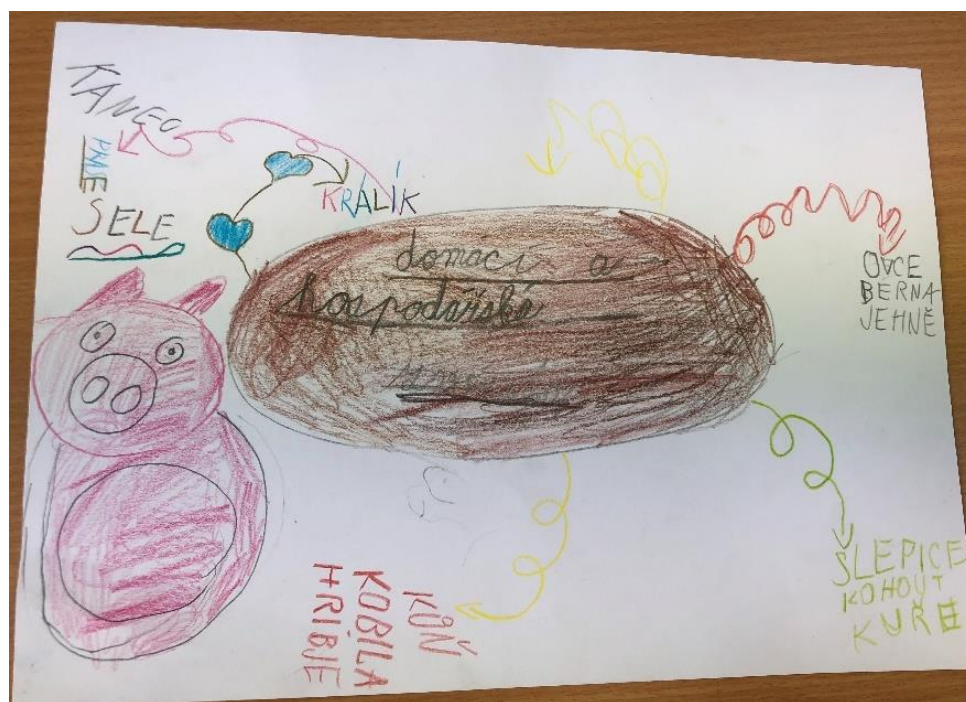
Zápis: Děti zůstaly ve skupinách. Jelikož neznají tvoření myšlenkových map, i zde byl zvolen malý formát papíru A4. Skupiny se mohly podívat na ukázky různých

myšlenkových map. Byl vysvětlen postup tvoření map a skupiny si připravily potřebné pomůcky. Na tabuli byly předepsány body, které měly být v mapě obsaženy. Žáci se mohli podívat i do učebnice a pracovního sešitu na potřebné informace. Na tabuli byla umístěna tabulka, ve které se nacházely názvy samice, samce a mláděte u jednotlivých zástupců domácích a hospodářských zvířat, do které mohli nahlížet.

Žáci i přes to, že nikdy myšlenkovou mapu netvořili, ihned pracovali a správně pochopili zadání. Zapojovali se téměř všichni. Rozdělili si role a byly jim poskytovány potřebné rady. Ukrajínští žáci nejprve pracovali, ale poté si vzali s asistentkou knížku a učili se slovíčka, aby lépe porozuměli českému jazyku.

Některá zvířata byla napsána, některá naopak nakreslena. Objevovaly se zde obrázky vajíček, kurníku, trávy aj. Jedna žákyně zakreslila do myšlenkové mapy tři velikosti koní a vysvětlila, že se jedná o samce, samici a mládě (viz obr. č. 21).

Na konci probíhala v kroužku na koberci diskuse v rámci reflexe. Žáci představili skupinová díla. Zástupci sdělili, jak se skupinám pracovalo, co je bavilo nejvíce, a co jim naopak nešlo. Myšlenková mapa měla motivační charakter. Všichni si díla navzájem ukázali a zatleskali si za zdařilou práci. Mapy vyvěsila asistentka ve třídě, aby si je mohli žáci kdykoliv prohlédnout a připomenout si potřebné znalosti (viz obr. č. 20–22).

Obrázek 20 – ukázka myšlenkové mapy – ZŠ a SŠ JV část Plzně

Aktivita č. 6: Práce ve dvojicích – tvorba vět ze slov

Zápis: Tato graficko-písemná činnost byla vyřazena z důvodu viditelné únavy žáků.

Aktivita č. 7: Skupinová práce – poznávání zvířat

Zápis: Během pantomimy zůstali žáci ve skupinách. Každá si vylosovala 2 kartičky, na kterých se nacházelo zvíře, které měli pantomimicky představit. Nesměli však používat zvuky.

Aktivita vedla k motivaci. Žáci kooperovali, navzájem se respektovali a nepřekřikovali se. Tázali se na otázky, díky kterým ihned zjistili, co za zvíře skupiny představují. Úskalím bylo pouze to, že neměli žáci na pantomimu dostatek místa. Příště by mohl být vymezen větší prostor, aby mohli zvíře lépe předvádět.

Aktivita č. 8: Narativní pantomima

Zápis: Žáci se usadili na koberci či v lavici, zavřeli si oči a relaxovali. Pedagog vyprávěl příběh, během kterého měli uhádnout, o které zvíře se jedná.

Příběh zněl takto: Jsem to ale krásné hospodářské zvíře, které žije v kurníku. Celý den jsem snášela vejce, byl ze mě velký užitek, co myslíte děti? Domů si mě nikdo nebere, nejsem přece domácí. Ale zato moje vajíčka, ta jsou u lidí v domečku pořád. Celý den jsem snášela, proto si musím konečně odpočinout. Dojdu tedy do kurníku, očistím peříčka, lehnu si k ostatním, schoulím se a už mi tuhne celé tělo, které s teplem postupně povoluje až je zcela uvolněné a já konečně usínám.

Všichni uhádli, o kterém zvířeti příběh vyprávěl. Byly shrnuty informace, které se vztahují k tomuto zástupci hospodářských zvířat. Všem dětem se příběh moc líbil a chtěly dále relaxovat.

Aktivita č. 9: Závěrečná reflexe

Zápis: Děti se posadily do kroužku. Posílaly si míček a odpovídaly na otázky. Vyřazením dvou aktivit z původního plánu vznikl dostatek prostoru pro závěrečnou reflexi a zhodnocení.

Kdo by řekl, která část byla nejtěžší a proč? Jeden žák konstatoval, že pro něho bylo nejtěžší tvoření myšlenkové mapy, jelikož jí nikdy nedělali. Následně sdělil, že je vytváření nakonec velmi bavilo, jelikož vedlo ke spolupráci a komunikaci. Většina žáků s tímto tvrzením souhlasila.

Navázalo se na skupinovou práci. Bylo zjišťováno, zda pracovali ve skupině všichni. Žáci sdělili, že ve všech skupinách od počátku společně komunikovali, rozdělili si role, podporovali se a kooperovali.

Která činnost byla naopak nejjednodušší/nejzábavnější? Nejvíce se dětem líbilo štronzo a pantomima, což bylo očekáváno. Poměr štronzo versus pantomima byl přibližně 12:7. Žáci se nestyděli a bez zábran se zapojili do činností.

Na konci reflexe bylo shrnuto, co si žáci osvojili a zapamatovali. Již znají názvy tur a kur domácí a dokáží vysvětlit, co jsou to štětiny. Dále rozdělují zvířata a určují, do které skupiny se zařazují jednotliví zástupci. Sdělují, kde přebývají, a jaký z nich máme užitek. Zopakovali si a upevnili názvy samce, samice a mláděte. Během reflexe se zapojil jeden z ukrajinských žáků. Sdělil, že se mu nejvíce líbila pantomima a štronzo.

Aktivita č. 10: Práce ve dvojicích – pracovní list

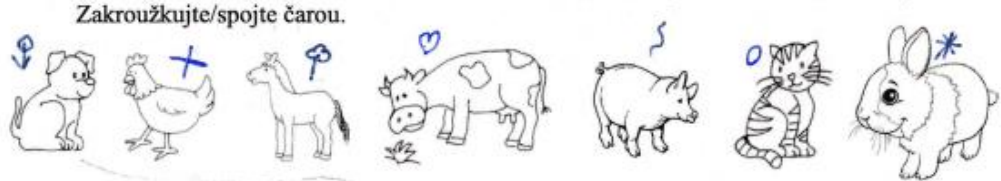
Zápis: Žáci se rozdělili do dvojic. Každá z nich dostala pracovní list (viz obr. č. 23), který společně vyplnila. Dvojice směly nahlížet do učebnice a na tabuli, kde byla umístěna tabulka s názvy samce, samice a mláděte. Ukázky pracovních listů jsou umístěny v příloze DP.

Nejprve byla vysvětlena jednotlivá zadání pracovního listu. Posléze probíhalo pozorování žáků. Některé dvojice pracovaly rychleji. Někteří žáci postupovali pomaleji, tudíž nestihli vypracovat celý pracovní list. Dvě dvojice si rozdělily role tak, že jeden byl zapisovatelem, ale odpovědi vymýšlely společně. Ostatní dvojice neměly tak dobře rozděleny role, proto byly upozorňováni na možné varianty, jak si je určit.

Výsledkem pozorování je zjištění, že většina žáků nemá kompletně osvojené názvy samce, samice a mláděte, což by bylo zapotřebí více procvičit. Jelikož se chodili dívat na názvy k tabuli, a následně přinášeli informaci zapisujícímu do lavice, si názvy lépe osvojili.

Pracovní list - domácí a hospodářská zvířata – 2. ročník

1. Prohlédněte si obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřaďte místo, kde bydlí. Zakroužkujte/spojte čarou.

CHLÉV KRAVÍN DŮM KURNÍK
 STÁJ BOUDA KRÁLÍKARNA

2. Zapište do tabulky pod slovo zvíře, které zvíře nám dává maso, kůži, mléko či ostatní věci. V tabulce se nachází jedno slovo, které neprodukuje žádné ze zvířat, ale je vyrobeno z mléka, věděli byste, které slovo to je? Zakroužkujte ho červenou pastelkou.

MLÉKO	MASO	KŮŽE
KOZA	KRAVA	KŮŽI
VLNA	SÁDLO	ŠTETINY
OVCE	PRASE	PRASE
VAJÍČKA	PEŘÍ	SÝR
SLEPICE	SLEPICE	

3. Zapište samici, samce a mládě od zvířat: a) koza domácí, b) tur domácí, c) kur domácí, d) ovce domácí, e) prase domácí:

a) samice: KOZA	samec: KOZE	mládě: KŮZLE
b) samice: KRÁVA	samec: BYK	mládě: TELĚ
c) samice: SLEPICE	samec: KOHOŮT	mládě: KURE
d) samice: OVCE	samec: BERAN	mládě: JEHNĚ
e) samice: PRASNICE	samec: VEPŘ	mládě: SELE

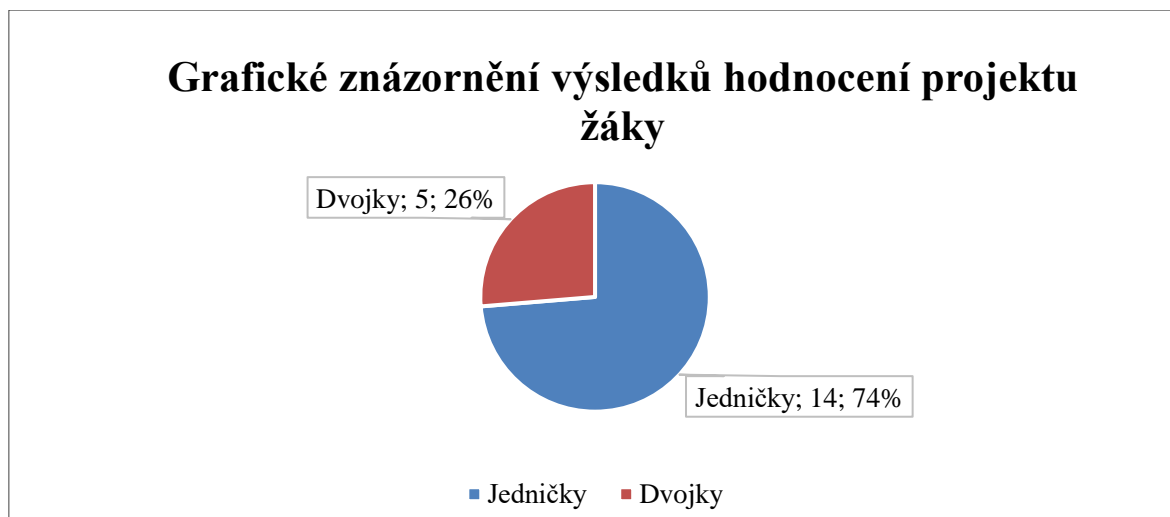
Obrázek 23 – ukázka pracovního listu – ZŠ a SŠ JV část Plzně

Motivační odměna – památeční kartičky

Na předních lavicích se nacházely obrázky se zvířaty. Každý si na památku vzal jedno a vybarvil si ho dle libosti. Mohli si k němu dopsat jedničku a nějakou informaci, která se k danému zvířeti vztahuje.

2.11.1 ZHODNOCENÍ LEKCE ŽÁKY

Ke konci lekce byli vyzváni žáci k celkovému hodnocení. Měli za úkol oznámkovat dramatický projekt s ohledem na získané znalosti na škále od 1 do 5. Výsledek je zaznamenán v grafu (viz obr. č. 24). Celkem bylo zaznamenáno 14 jedniček a 5 dvojek.

Obrázek 24 – graf hodnocení projektu žáky – ZŠ a SŠ JV část Plzně

2.11.2 KOMENTÁŘ K VÝSLEDKŮM HODNOCENÍ

Z grafu lze vyvodit závěr, že byla lekce pro žáky motivační a vedla k efektivní práci. Byly osvojeny potřebné znalosti, díky čemuž bylo dosaženo stanovených výchovně-vzdělávacích cílů.

2.11.3 ZÁVĚREČNÁ REFLEXE ODUČENÉ LEKCE

Využívání pestrých výukových metod a forem zajistilo potřebnou motivaci a efektivitu práce. Žáci si osvojovali zábavnou formou vzdělávací obsah, který je pro ně důležitý i z hlediska regionálního. Časté střídání činností zajistilo, že byli žáci stále aktivní a neztratili zájem o téma. Jsou zvyklí pracovat ve skupinách, proto byla práce výrazně rychlejší a kvalitnější oproti ZŠ na Severu Plzně.

Aktéři pracovali v průběhu lekce odhodlaně. S nadšením plnili veškeré úkoly a spolupracovali. Stali se aktivními činiteli výuky, neboť jim byla poskytnuta určitá volnost ve tvorbě. Třídní učitelka byla celou dobu přítomna, zapisovala si poznámky a poskytovala potřebnou asistenci.

Žáci si vyzkoušeli propojení učiva s různými metodami dramatické výchovy. Lze vyvodit závěr, že se podařilo naplnit vytyčené výchovně-vzdělávací cíle. Žáci jsou nyní schopni

rozdělit zástupce hospodářských a domácích zvířat, znají jejich užitek a význam pro člověka. Popíše a rozliší jednotlivé druhy a určí, ve kterém příbytku přebývají. Názvy samce, samice a mláďate mají lépe osvojené. Děti improvizují a dokáží předvést zvířata pantomimicky. Ukrajínští žáci si též osvojili metody a techniky DV a naučili se česká slovíčka týkající se zvířat.

2.11.4 AKTIVNÍ ZAPOJENÍ A MÍRA ZAUJETÍ ÚČASTNÍKŮ PROJEKTU

V průběhu lekce byla pozorována míra zapojení se žáků do činností. Výsledky jsou shrnuty v grafu (viz obr. č. 25).

Aktivita č. 1: Aktivních bylo přesně 19 žáků. Hlásili se všichni, když byli tázáni, co probírali předchozí hodinu. Všichni odpovídali na další otázky vztahující se k tématu lekce.

Aktivita č. 2: Během štronza všichni žáci dělali sochy, činnost měla velký motivační potenciál. Aktivní byly všechny děti.

Aktivita č. 3: V průběhu hádání se zapojili všichni žáci.

Aktivita č. 4: Od začátku tvořili myšlenkové mapy všichni členové. Poté se učili dva chlapci s odlišným mateřským jazykem české fráze a slovíčka. Nezapojili se pouze 3 žáci, kteří do mapy nic nezapisovali. Po celou dobu tvořilo mapu celkem 14 žáků.

Aktivita č. 5: Během pantomimy se ve skupině zapojili všichni. Měla silný motivační charakter. Žáci se nestyděli a chtěli předvádět co nejvíce zvířat.

Aktivita č. 6: V průběhu relaxační techniky se zapojilo přesně 16 žáků z 19. Tři dívky se do činnosti zapojily, ale neustále vyrušovaly, proto musela být činnost na chvíli přerušena.

Aktivita č. 7: Reflexe probíhala v kroužku na koberci. Někteří žáci nechtěli povídat, proto byli vyvoláni především ti, kteří chtěli o hodině něco říci. Kdo souhlasil s tvrzením, hlásil se. Většinou se poté zapojili všichni aktéři. Odhadem se jedná o 4 žáky, kteří příliš nespolupracovali.

Aktivita č. 8: Pracovní list vypracovávali členové ve dvojicích. Byla utvořena i jedna trojice. Jelikož měly dvojice možnost získat jedničku za správné vyplnění, pracovaly pilně.

Pouze dvě byly v nevýhodě, jelikož se skládaly z jednoho českého a ukrajinského žáka. Z tohoto důvodu se ve dvojici zapojoval pouze český zástupce. Pracovalo celkem 17 žáků.

Obrázek 25 – graf aktivní zapojení žáků – ZŠ a SŠ JV část Plzně

Z grafického znázornění vyplývá, že byla udržena aktivita především při pantomimických aktivitách, které mají silný motivační charakter. Zaujetí lze též spatřit u relaxační techniky a pracovního listu. Naopak nejmenší zapojení je patrné v průběhu reflexe a při vytváření myšlenkové mapy. Do tvorby se zcela nezapojili tři žáci, kteří pracovali pasivně. Při reflexi některé děti nechtěly samostatně odpovídat, ale během otázek na celou skupinu se vždy hlásily. Lze vyvodit závěr, že byla práce efektivní a nebyl ztracen zájem žáků.

2.11.5 VYHODNOCENÍ ÚKOLŮ PRACOVNÍCH LISTŮ

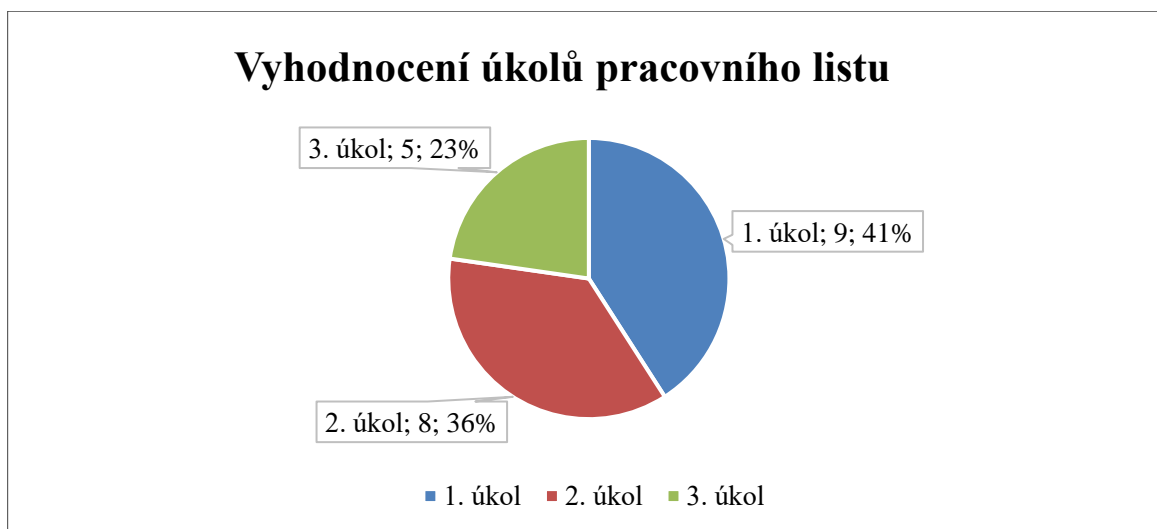
Akteři ve dvojicích vypracovávali pracovní list, který se vztahoval k tématu hospodářská a domácí zvířata. Ve třídě byly vytvořeny dvojice a jedna trojice. Výsledky jsou přehledně zpracovány v grafu (viz obr. č. 26).

Celkem bylo vypracováno 9 pracovních listů, ve kterých se nachází 3 cvičení. Cílem bylo ověřit míru osvojení si znalostí z průběhu lekce. Všichni se pokusili vyplnit celý pracovní list, pouze některé otázky nebyly dodělané, a to z časového důvodu.

V úkolu č. 1 si žáci měli prohlédnout obrázky zvířat a ke každému přiřadit vhodný příbytek. Toto cvičení bylo vyplněno správně ve všech pracovních listech.

V úkolu č. 2 měli žáci zapsat do tabulky název zvířete, které dává maso, kůži aj. V 8 z 9 pracovních listů byla vyplněna správně celá tabulka. V jednom nebylo cvičení doděláno, jelikož místo toho žákyně vybarvovaly obrázky zvířat ve cvičení č. 1.

V úkolu č. 3 žáci doplňovali název samce, samice a mláděte. V 5 z 9 pracovních listů bylo cvičení celé správně vyplněné. Pouze 4 nebyly zcela dodělány z časových důvodů.

Obrázek 26 – graf vyhodnocení pracovních listů – ZŠ a SŠ JV část Plzně

2.11.6 KOMENTÁŘ K VYHODNOCENÍ ÚKOLŮ

Čísla v grafu znamenají počet správných odpovědí v jednotlivých úkolech pracovního listu. Z výsledků vyplývá, že si žáci osvojili a upevnili velmi dobře vzdělávací obsah, který byl v lekci probírán. Menší nedostatky plynou z časového presu. Je nezbytné doučit se názvy samice, samce a mláděte u některých zvířat.

2.12 ZPĚTNÁ VAZBA OD TŘÍDNÍ UČITELKY

Po realizaci dramatického projektu proběhla konzultace s třídní učitelkou 2. ročníku. Jedná se o pedagožku s přibližně dvacetiletou praxí, která má mnoho zkušeností s dramatickou výchovou. Sama metody DV využívá ve výuce a zařazuje mnoho kooperativních činností. Bylo pochváleno provedení aktivizační metody, která bývá nazývána „štronzo“. Paní učitelka ocenila zvládnutí nekázně žáků a udržení pozornosti a zájmu dětí v průběhu celé lekce.

Vyučující pochválila způsob náhodného rozdělení do skupin a kontrolu aktivního zapojení se všech členů do aktivit. Sdělila, že byly činnosti dobře vedeny a bylo aktivně reagováno na dotazy žáků. Společně jsme se shodly na tom, že by žáci potřebovali během pantomimy

více prostoru. Dále bychom povolily využívání zvuků a poradily případně dětem, jak předvádět zvíře věrohodněji.

Příběh, který se vázal k relaxačním technikám, byl též oceněn. Vyučující konstatovala, že byl dobře vymyšlen. Na žácích bylo patrné, že se uvolnili. Pochvala směřovala i na vedení reflexe, ve které byly shrnuty všechny potřebné informace. Paní učitelka nejvíce vyzdvihla připravený pracovní list, ve kterém se nacházely otázky týkající se vzdělávacího obsahu, který byl v rámci lekce probírán.

Celkově byla vyučující velmi spokojena. Poskytla spoustu užitečných rad a poradila, jak by modifikovala některé aktivity. Dle jejího názoru se žáci naučili to, co stanovovaly výchovně-vzdělávací cíle. Dramatická výchova neodváděla pozornost, naopak si děti učivo upevnily hravou formou.

2.13 HOSPITACE V HODINĚ PRVOUKY V ZŠ V JIŽNÍ ČÁSTI PLZNĚ

Hospitační činnost byla provedena na ZŠ v jižní části Plzně. Paní učitelka se žáky 2. ročníků probírala téma „Hospodářská a domácí zvířata“, které se vztahuje k vytvořenému dramatickému projektu. V této třídě nebyla lekce realizována, ale probíhalo zde pozorování výuky. Na konci vypracovali žáci ve dvojicích pracovní list vytvořený autorkou DP. Ve třídě se nachází běžně 27 žáků, v den hospitace bylo přítomno 24 z nich.

Podrobný záznam z vyučovací jednotky je příkládán zde:

Poznámka:

V následujícím záznamu se nacházejí dva aktéři výchovně-vzdělávacího procesu:

U = učitel Ž = žák/žáci

10:55 – U: Vítá se s dětmi.

U: Dnes si na začátek řekneme naši oblíbenou říkanku, kterou spojíme s pohybem. Říkanka zněla takto: Dobré ráno drahá země, dobré ráno sluníčko, dobré ráno stromy, kytičko, včelky aj.

10:58 – U: Budeme se zabývat zvířaty, ale předem neprozradím, o kterou skupinu se bude jednat. Úkolem žáků je vyluštit tajenku křížovky.

10:59 – U: Křížovka byla připravená již před hodinou na tabuli. Vyučující četla otázky, žáci byli vyvoláváni a zapisovali do křížovky na tabuli odpovědi:

1. Čím měříme čas? (hodinami)
 2. Roční období, které máme nyní: Jeden žák řekl květen. U: Co je květen? Měsíc v roce – opakují měsíce a poté roční období – Jaké je teď roční období? (jaro)
 3. Zvíře, které najdeme v zoo, je hodně veliké a v naší se nenachází. (slon)
 4. Druh obilí, jež začíná na písmeno p. (pšenice)
U: Znáte ještě jiné druhy obilí?
 5. Něco, co jíme, abychom byli zdraví. (ovoce)
U: Jaké druhy ovoce znáte? Malvice, bobule apod.
 6. Jarní kytky, která začíná písmenem b. (bledule)
 7. Další jarní kytky, kterou máme na zahradě a má mnoho barev. (tulipán)
U: Koho již napadá tajenka? Hlásí se, ale neprozrazují.
 8. Část rostliny, která je pod zemí. (kořen)
 9. Stěhovavý pták, který začíná na písmeno s. (skřivan)
U: Co znamená, že je stěhovavý?
 10. Pták, který snáší do cizích hnízd svá vajíčka. (kukačka)
 11. Poslední je stěhovavý pták, který staví hnízda na komínech. (čáp)
- 11:05 – Ž: Čtou tajenku a dozvídají se, že se jedná o hospodářská zvířata.
U: Co to znamená? Žáci odpovídají.
U: K čemu je chováme?
Ž: Uvádějí příklady: pro maso, vajíčka, kůži, peří apod. Máme z nich užitek.
U: A jsou to domácí zvířata? Ano, některá z nich jsou. Do hospodářských zvířat se řadí i včela – co nám dává? (med). Dále také kapr, kterého chováme pro maso.
- 11:07 – U: Máte doma někdo také nějaké hospodářské zvíře? Vyvolává žáky a odpovídají.
- 11:08 – U: Na interaktivní tabuli má připravenou aktivitu ze stránky Wordwall – Jedná se o interaktivní aktivitu, která se týká domácích zvířat. Vždy se na obrázku nachází zvíře a žáci mají vybrat, o které se jedná. Vyučující je vyvolává a vždy se ptá i na název samce, samice a mláďete. Doplnují příslušné zvuky a sdělují si, že je to slovní druh, který se nedávno společně učili – citoslovce.

11:10 – U: Sděluje žákům, že si zahrají hru a vysvětluje pravidla. Každý dostane kartičku s názvem zvířete. Nesmí mluvit a za pomoci zvuků daného zvířete si najdou svoji dvojici.

11:16 – Ž: Usazují se do lavic a připravují si lepidlo a nůžky. Otevírají si pracovní sešit na straně 58 a 59. Na straně 59 se nachází zvířata, která si žáci mají za úkol vystříhnout.

Poté, co mají vystřiženo, společně vypracovávají cvičení na straně 58. Vyučující má připravený pracovní sešit na interaktivní tabuli a vysvětluje žákům, co je jejich úkolem.

11:20 – Všichni si společně čtou hádanky a snaží se uhádnout, o které zvíře se jedná. Poté lepí na prázdné místo obrázek příslušného zvířete.

11:26 – U: Abyste si odpočinuli, pustím vám písničku „Když jsem já sloužil“. Žáci píseň doprovází pohyby a zpívají.

11:30 – Do dvojic je rozdán pracovní list (viz obr. č. 27) sloužící k výzkumu do diplomové práce. Společně si procházíme všechna tři cvičení a vysvětlujeme si, co máme ve cvičení za úkol. Dále si říkáme, že kur domácí je slepice a tur domácí je kráva.

Ve třetím cvičení mají žáci vyplnit názvy samce, samice a mláděte. Jsou upozorněni, že se na tabuli nachází nápověda. Dále je doporučeno, že si mohou rozdělit role například tak, že jeden bude zapisovat a pokud to budou potřebovat, druhý půjde zjistit názvy k tabuli.

11:40 – Konec hodiny, odevzdávání pracovních listů, zhodnocení a rozloučení.

2.13.1 KOMENTÁŘ K HOSPITACI

V průběhu pozorování při hospitační činnosti bylo využito rozmanitých metod a forem výuky. Celá hodina měla pro žáky motivační potenciál. Zapojovali se do činností a stali se aktivními činiteli. V průběhu vyučovací jednotky nebyl snížen zájem a práce byla efektivní.

Bylo využito mezipředmětových vazeb. Vyučující využila jedné dramatické metody, která se nazývá plná pantomima. Žáci si vylosovali kartičky se zvířaty a za pomoci zvuků si utvořili dvojice, ve kterých pracovali. Došlo k jejich uvolnění v průběhu písničky. Při závěrečné aktivitě, kdy hádali v pracovních listech hádanky, bylo využito podpory interaktivní tabule.

Žáci si osvojili aktivizační formou vymezený vzdělávací obsah. Naučili se pantomimicky představit jednotlivé zástupce hospodářských a domácích zvířat a znají o nich potřebné informace.

Pracovní list - domácí a hospodářská zvířata – 1. ročník

1. Prohlédněte si obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřaďte místo, kde bydlí. Zakroužkujte/spojte čarou.

2. Zapište do tabulky pod slovo zvíře, které zvíře nám dává maso, kůži, mléko či ostatní věci. V tabulce se nachází jedno slovo, které neprodukuje žádné ze zvířat, ale je vyrobeno z mléka, věděli byste, které slovo to je? Zakroužkujte ho červenou pastelkou.

MLÉKO	MASO	KŮŽE
<i>koza</i>	<i>prase</i>	<i>koza</i>
VLNA	SÁDLO	ŠTETINY
<i>ovce</i>	<i>prase</i>	<i>dykovec</i>
VAJÍČKA	PEŘÍ	<u>SÝR</u>
<i>slavnice</i>	<i>husa</i>	

3. Zapište samici, samce a mládě od zvířat: a) koza domácí, b) tur domácí, c) kur domácí, d) ovce domácí, e) prase domácí:

a) samice: <i>koza</i>	samec: <i>kozel</i>	mládě: <i>kozle</i>
b) samice: <i>bráva</i>	samec: <i>brýk</i>	mládě: <i>sele</i>
c) samice: <i>slavnice</i>	samec: <i>kohout</i>	mládě: <i>kuře</i>
d) samice: <i>ovce</i>	samec: <i>beran</i>	mládě: <i>jeňme</i>
e) samice: <i>prase</i>	samec: <i>vepř</i>	mládě: <i>sele</i>

Obrázek 27 – ukázka pracovního listu – ZŠ jižní část Plzně

2.13.2 VYHODNOCENÍ ÚKOLŮ PRACOVNÍHO LISTU

Žáci ve dvojicích vypracovávali pracovní list, který se vztahoval k tématu hospodářská a domácí zvířata. Dva chlapci pracovali samostatně. Výsledky jsou zohledněny v grafickém záznamu (viz obr. č. 28).

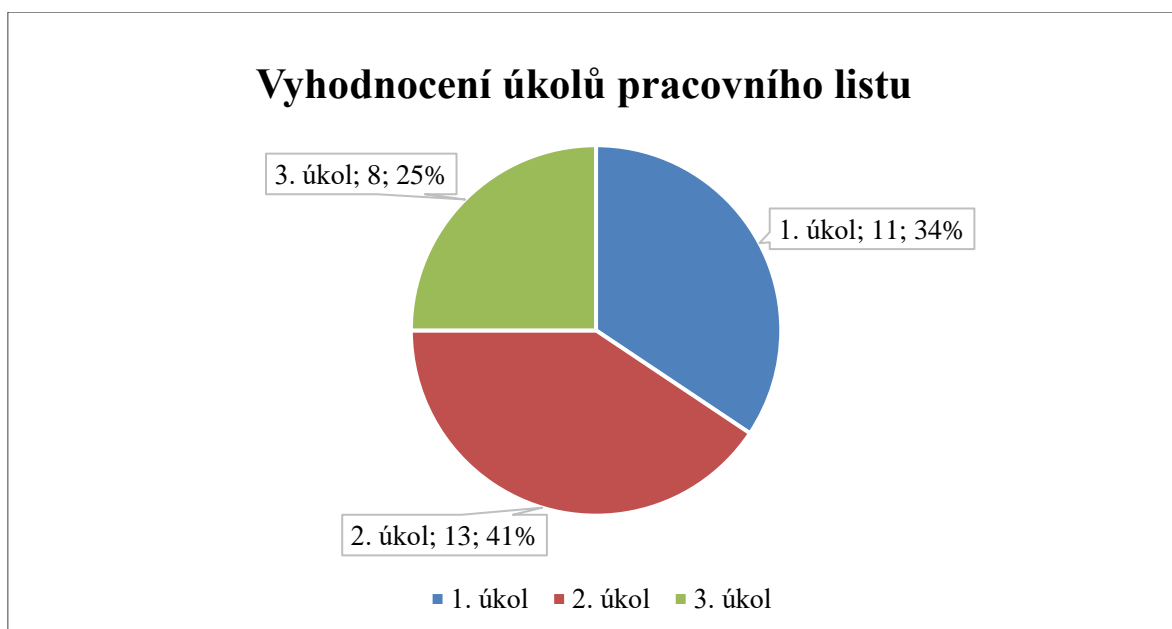
Celkem bylo odevzdáno 13 pracovních listů, ve kterých se nachází 3 cvičení. Cílem bylo ověřit si míru osvojení si znalostí vyplývajících z vyučovací jednotky. Žáci měli

k dispozici tabulku s názvy samice, samce a mláděte, do které mohli v případě potřeby nahlédnout.

V **úkolů č. 1** si žáci měli prohlédnout obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřadit vhodný příbytek. Cvičení bylo vyplněno správně v 11 pracovních listech.

V **úkolů č. 2** měli žáci zapsat do tabulky název zvířete, které dává maso, kůži aj. Ve všech pracovních listech byla vyplněna celá tabulka správně.

V **úkolů č. 3** žáci doplňovali názvy samce, samice a mláděte u některých zástupců. V 8 pracovních listech bylo cvičení správně vyplněné. Pouze 5 pracovních listů žáci nestihli z časových důvodů vypracovat.

Obrázek 28 – vyhodnocení pracovního listu – ZŠ jižní část Plzně

2.13.3 KOMENTÁŘ K VYHODNOCENÍ ÚKOLŮ

Čísla v grafu znamenají počet správných odpovědí v jednotlivých úkolech pracovního listu. Všichni žáci vyplnili správně příbytek zvířat. Dvojice dále správně určily užitek a význam zástupců. Pokusily se vyplnit celý pracovní list. Pouze některé otázky nebyly dodělány, a to z časových důvodů. Druhým aspektem bylo špatné rozvržení rolí ve dvojici i přes to, že jim byla poskytnuta doporučení. Někteří též nevyužili nápovědy na tabuli, tudíž nevyplnili tabulku s názvy samce, samice a mláděte. Tyto názvy žáci nemají ještě zcela osvojeny, ani v průběhu výuky nebyly příliš zmiňovány.

3 ANALÝZA VÝSLEDKŮ

Po ukončení výzkumu a zrealizování dramatické lekce je nezbytné stanovení výsledků, které se zaměřují na úspěšnost výzkumu, výukového plánu, dosažení cílů a na očekávaná úskalí.

V průběhu dvouhodinové lekce na téma „Hospodářská a domácí zvířata“ byly využity metody dramatické výchovy v rámci předmětu prvouka. Byla provedena akční výzkumná sonda ve třech třídách rozdílných ZŠ na Plzeňsku. Všechny základní školy, v nichž byl výzkum prováděn, se převážně přiklánějí k tradiční formě vyučování. Kooperativní výuka není na všech třech pozorovaných ZŠ hlavní metodou vzdělávání.

Hlavním cílem diplomové práce bylo vytvoření uceleného bloku, opřené o prvky dramatické výchovy, poukazujícího na možnost využití DV ve výuce ve 2. ročníku v běžné ZŠ. V průběhu projektu byla zdůrazněna spolupráce a komunikace ve skupinách. Bylo využito značné množství aktivizujících metod a zájem byl udržován častým střídáním aktivit. Cílem praktické části bylo zjistit, zda je možné propojit vymezený vzdělávací obsah s prvky dramatické výchovy tak, aby nebyla odpoutávána pozornost a výuka byla efektivní. Očekávala se úskalí v podobě nespolečné komunikace ve skupinách, odloučení pozornosti od vzdělávacího obsahu a pokles aktivity ve spojení s únavou plynoucí z náročnosti lekce.

Současně byly provedeny hospitační činnosti v jednotlivých školách. Je možné porovnat dvě pojetí stejného vzdělávacího obsahu. Bylo očekáváno přiklánění se k tradiční výuce, což se do jisté míry naplnilo v ZŠ Plzeň Sever. Pozorované školy v Plzni nabídly oproti očekávání škálu technik, které odpovídaly současným pedagogickým přístupům.

Míra porozumění a osvojení si vzdělávacího obsahu byla sledována pracovními listy. Zúčastněné pozorování ověřovalo vtažení do děje, schopnost uvažování a soustředění. Žáci spolupracovali, rozdělovali si role a společně zvládli vyplnit celou, nebo značnou část pracovního listu. Aktivně pracovali a orientovali se ve vzdělávacím obsahu.

Na základě pozorování v průběhu lekce a vyhodnocení pracovních listů lze konstatovat, že využití metody dramatické výchovy, které byly integrovány do předmětu prvouka, vedly žáky ke kvalitnímu osvojení a zapamatování si vymezeného vzdělávacího obsahu. U žáků byl zaznamenán zvýšený zájem o dvouhodinový projekt. Z důvodu častého střídání

a rozmanitosti aktivizujících metod a forem výuky se žáci dobře koncentrovali, udržovali pozornost a výuky se aktivně účastnili. Míra zapojení se do činností je zaznamenána grafy.

Všichni účastníci vystupovali před kolegy a otevřeně vyjadřovali své myšlenky, což poukazuje na naplnění cílů v rámci DV. Improvizovali, předváděli pomocí pantomimy zástupce hospodářských a domácích zvířat a respektovali se navzájem. Byla patrná motivace žáků.

Orientace žáků v zadáních i spontaneita při jejich plnění může být důkazem logické návaznosti jednotlivých částí programu. Žáci přemýšleli o tématu a využívali zkušeností. Po lekci byli schopni vyjmenovat jednotlivé zástupce hospodářských a domácích zvířat, říci rozdíly mezi nimi, jejich užitek a význam pro člověka. Dokázali určit název samce, samice a mládě u některých zvířat.

V závěrečné reflexi žáci shrnuli veškeré znalosti. Byl zhodnocen průběh lekce a jednotlivé aktivity, které měly motivační potenciál. Nadšení žáků bylo evidentní, byli vtaženi do výuky skrze dramatickou výchovu.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo ověřit, zda je možné propojit metody dramatické výchovy s předmětem prvouka ve 2. ročníku ZŠ. Za tímto účelem byla provedena hospitační činnost na třech základních školách v Plzeňském kraji. Na dvou z nich autorka zrealizovala dvouhodinovou lekci s prvky DV na téma „Hospodářská a domácí zvířata“. V průběhu bylo sledováno, zda není odváděna pozornost od vzdělávacího obsahu díky využitým aktivizačním metodám. Navržený blok může sloužit jako osnova pro budoucí praxi a ostatním pedagogům jako inspirace a doporučení při práci s jinými skupinami.

Většina základních škol nezařazuje dramatickou výchovu do školních osnov jako samostatný předmět, nýbrž jsou některými pedagogy využívány její metody ve výuce. Snahou bylo ukázat, že je možné dramatickou výchovu propojit s předmětem prvouka a využít její motivační a vzdělávací potenciál.

Pozorování v průběhu lekce a vyhodnocení pracovních listů poukázalo na to, že zážitková akční forma výuky byla pro všechny zúčastněné strany osvěžující a vedla k osvojení znalostí a jejich aktivnímu využívání. Bylo patrné nadšení a zvýšený zájem o výuku. Častým střídáním činností byla podpořena koncentrace pozornosti a aktivní zapojení se.

Cíle výzkumného projektu se podařilo naplnit. Vytvořená výuková jednotka obstála z hlediska osvojení si vzdělávacího obsahu aktivní formou s důrazem na spolupráci žáků. Metody dramatické výchovy i v rámci předmětu prvouka přispívají k větší efektivitě práce. Žáci získali znalosti o hospodářských a domácích zvířatech a dokázali je interpretovat v rámci reflexe a pracovního listu. Do výuky se zapojili i jedinci, kteří jsou často při hodinách pasivní. S pomocí asistentky pedagoga a díky pestrosti se podařilo vtáhnout do aktivit i děti s odlišným mateřským jazykem a se speciálními vzdělávacími potřebami.

Realizovaný integrovaný blok prokázal, že je možné doporučit využívání metod DV ve výuce prvouky. Žáci se stávají aktivními činiteli, samostatně řeší problémy a improvizují. Jejich aktivita a zájem se zvyšují. Je rozvíjena nejen osobnost jedince, ale i tvořivost a fantazie. Dramatická výchova napomáhá vyjadřovat názory a emoce. Zařazením skupinových forem práce je docíleno vzájemného respektu, komunikace a spolupráce. Žáci se učí nebát se vystupovat, rozdělovat si role ve skupině a je utvářeno sociální klima třídy. V průběhu lekce si všichni účastníci navzájem naslouchali a vytvářeli společná díla, jako např. myšlenkové mapy.

RESUMÉ

Diplomová práce se zaměřuje na integraci metod dramatické výchovy do vyučovacího předmětu prvouka ve 2. ročníku ZŠ. Za tímto účelem byla provedena hospitační činnost na třech základních školách v Plzeňském kraji. Na dvou z nich autorka zrealizovala dvouhodinovou lekci s prvky DV na téma „Hospodářská a domácí zvířata“. Práce je rozdělena na dvě hlavní části. Teoretická část obsahuje data potřebná k porozumění praktické činnosti diplomové práce. Zaměřuje se na to, co je to dramatická výchova, na její cíle, principy, obsah, metody a formy. Dále je specifikováno její umístění v RVP ZV a je zde popsána problematika vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, integrované výuky, projektové výuky a plánování. Praktická část se zaměřuje na popis akční výzkumné činnosti v jednotlivých školách, kde byl ucelený blok realizován. Cílem bylo ověřit, zda můžeme vybraný vzdělávací obsah vyučovat za pomoci integrovaných prvků DV tak, aby byly naplněny výchovně-vzdělávací cíle. Dvouhodinová dramatická lekce slouží jako osnova pro tvorbu dalších projektů. Je inspirací a doporučením pro ostatní kolegy při práci s jinými skupinami. Na základě analýzy výzkumu je vyvozen závěr.

The diploma thesis focuses on integration of the dramatic methods of education in the subject of science in the 2nd year of elementary school. For this purpose, hospitalization activity was performed at three elementary schools in the Pilsen region. At two of them, the author realized a two-hour lesson with DV elements on the topic "Farm and domestic animals". The work is divided into two main parts. The theoretical part contains the data needed to understand the practical activities of the thesis. It focuses on what dramatic education is, its goals, principles, content, methods and forms. Then, the inclusion of drama in „RVP ZV“ is specified and the issues of the educational field „Human and his world“, integrated teaching, project teaching and planning are described here. The practical part is focused on description of the action research activities in the individual schools where the alternative comprehensive block was implemented. The aim was to investigate whether we can teach the selected educational content with integrated elements of dramatic education in such a way that the educational goals are obtained. The two-hour drama lesson serves as an outline for the creation of other projects. It is an inspiration and a recommendation for other colleagues when working with other groups. Based on the research analysis, the conclusion is inferred.

SEZNAM LITERATURY

- ATTWOOD, Tony a Věra ČADILOVÁ, 2012. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 208 s. ISBN 978-80-262-0193-9.
- BĚLECKÝ, Zdeněk, 2007. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 75 s. ISBN 978-80-87000-07-6.
- BLÁHOVÁ, Krista, 1996. *Uvedení do systému školní dramatiky: dramatická výchova pro učitele obecné, základní a národní školy*. Praha: IPOS – Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 83 s. ISBN 80-7068-070-9.
- ČAPKOVÁ, Dana, 1993. *Živočichové v přírodovědě a prvouce*. Praha: Scientia, 164 s. ISBN 80-85827-22-0.
- HELUS, Zdeněk, 2004. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál, 232 s. ISBN 80-7178-888-0.
- KASÍKOVÁ, Hana, 2010. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Vyd. 2., rozš. a aktualiz. Praha: Portál, 152 s. ISBN 978-80-7367-712-1.
- KAPOUNOVÁ, Jana a Pavel KAPOUN, 2017. *Bakalářská a diplomová práce: od zadání po obhajobu*. Praha: Grada, 136 s. ISBN 978-80-271-0079-8.
- KOPŘIVA, Pavel, 2008. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 286 s. ISBN 978-80-904030-0-0.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 1998. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha: Karolinum, 222 s. ISBN 80-7184-756-9.
- KOVALIK, Susan a Karen D. OLSEN, 1995. *Integrovaná tematická výuka*. Kroměříž: Spirála. *Vzdělávání pro 21. století*, 304 s. ISBN 80-901873-0-7.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Jana, 2006. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 160 s. ISBN 80-210-4142-0.
- MACHKOVÁ, Eva, 2017. *Dramatika, hra a tvořivost*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 280 s. ISBN 978-80-7319-125-2.
- MACHKOVÁ, Eva, ed, 2013. *Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk*. 1. vyd. Praha: Portál, 192 s. ISBN 978-80-262-0374-2.

- MACHKOVÁ, Eva, 2007a. Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 224 s. ISBN 978-80-7331-089-9.
- MACHKOVÁ, Eva, 2007b. Úvod do studia dramatické výchovy. 2., upr. vyd. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 199 s. ISBN 978-80-7068-207-4.
- MACHKOVÁ, Eva, 2005. Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací. 10. vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramatiku, 151 s. ISBN 80-901-6606-7.
- MARUŠÁK, Radek, Olga KRÁLOVÁ a Veronika RODRIGUEZOVÁ, 2008. Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik. 1. vyd. Praha: Portál, 128 s. ISBN 978-80-7367-472-4.
- PAVLOVSKÁ, Marie a Tomáš DOLEŽAL, 2013. Drama v českém školství. In Remsová Lenka, Dušan Klapko et al. Výzkumný exkurz do dramatické výchovy. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6651-9.
- Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň-sever. Doporučení vzdělávacích opatření, 2020.
- PODROUŽEK, Ladislav, 2003a. Didaktika prvouky a přírodovědy pro primární školu. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 156 s. ISBN 80-864-7337-6.
- PODROUŽEK, Ladislav, 2003b. Úvod do didaktiky prvouky a přírodovědy pro primární školu. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 247 s. ISBN 80-864-7345-7.
- PODROUŽEK, Ladislav, 2002. Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi. Plzeň: Fraus, 96 s. ISBN 80-7238-157-1.
- PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ, 1998. Pedagogický slovník. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-252-1.
- SKALKOVÁ, Jarmila, 2007. Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování. 2. rozš. vyd. Praha: Grada, 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

- ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar, 2019. Pedagogika: didaktika dramatické výchovy. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 368 s. ISBN 978-80-247-5511-3.
- ŠIMIK, Ondřej, 2015. Člověk a jeho svět: úvod do studia. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 152 s. ISBN 978-80-7464-794-9.
- ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2007. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ, 2009. Učíme v projektech. Praha: Portál, 176 s. ISBN 978-80-7367-527-1.
- ULRYCHOVÁ, Irina, 2016. Drama a příběh: tvorba scénáře příběhového dramatu v dramatické výchově. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Katedra výchovné dramatiky DAMU, 104 s. ISBN 978-80-7331-408-8.
- VALENTA, Josef, 2008. Metody a techniky dramatické výchovy. Praha: Grada, 352 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1865-1.
- VALENTA, Josef, 1997. Metody a techniky dramatické výchovy. Praha: Agentura Strom, 269 s. ISBN 80-901-9541-5.
- ŽAMPACHOVÁ, Zuzana a Věra ČADILOVÁ, 2015. Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu poruchy autistického spektra nebo vybraných psychických onemocnění: dílčí část. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 228 s. ISBN 978-80-244-4669-1.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- MŠMT, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Národní ústav pro vzdělávání, 2021 [online]. Dostupný z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1 – kartičky s hádankami	37
Obrázek 2 – prase domácí	37
Obrázek 3 – pes domácí.....	38
Obrázek 4 – kočka domácí	38
Obrázek 5 – kur domácí.....	38
Obrázek 6 – králík domácí.....	38
Obrázek 7 – zápis hospodářských a domácích zvířat	39
Obrázek 8 – kartičky zvířat na pantomimu	40
Obrázek 9 – ukázka pracovního listu	43
Obrázek 10 – tabulka s názvy samce, samice a mláďete	44
Obrázek 11 – pamětní kartičky.....	44
Obrázek 12 – učebnice strana 54–55	46
Obrázek 13 – učebnice strana 58–59	47
Obrázek 14 – ukázka myšlenkových map – ZŠ a MŠ Plzeň Sever.....	50
Obrázek 15 – ukázka myšlenkových map – ZŠ a MŠ Plzeň Sever.....	51
Obrázek 16 – ukázka myšlenkových map – ZŠ a MŠ Plzeň Sever.....	51
Obrázek 17 – ukázka pracovního listu – ZŠ a MŠ Plzeň Sever	54
Obrázek 18 – grafické znázornění zapojení žáků – ZŠ a MŠ Plzeň Sever.....	56
Obrázek 19 – graf vyhodnocení úkolů – ZŠ a MŠ Plzeň Sever	58
Obrázek 20 – ukázka myšlenkové mapy – ZŠ a SŠ JV část Plzně.....	62
Obrázek 21 – ukázka myšlenkové mapy – ZŠ a SŠ JV část Plzně.....	63
Obrázek 22 – ukázka myšlenkových map – ZŠ a SŠ JV část Plzně.....	63
Obrázek 23 – ukázka pracovního listu – ZŠ a SŠ JV část Plzně.....	66
Obrázek 24 – graf hodnocení projektu žáky – ZŠ a SŠ JV část Plzně	67
Obrázek 25 – graf aktivní zapojení žáků – ZŠ a SŠ JV část Plzně.....	69
Obrázek 26 – graf vyhodnocení pracovních listů – ZŠ a SŠ JV část Plzně	70
Obrázek 27 – ukázka pracovního listu – ZŠ jižní část Plzně.....	74
Obrázek 28 – vyhodnocení pracovního listu – ZŠ jižní část Plzně	75

PŘÍLOHY

V příloze se nacházejí ukázky vypracovaných pracovních listů, které vyplnili žáci ve dvojicích v závěrečné části dramatického projektu. Cílem bylo ověřit získané znalosti a posoudit míru osvojení si učiva. Ukázky slouží pro vytvoření si představy, co je předmětem hodnocení.

Pracovní list - domácí a hospodářská zvířata – 2. ročník

1. Prohlédněte si obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřaďte místo, kde bydlí. Zakroužkujte/spojte čarou.

2. Zapište do tabulky pod slovo zvíře, které zvíře nám dává maso, kůži, mléko či ostatní věci. V tabulce se nachází jedno slovo, které neprodukuje žádné ze zvířat, ale je vyrobeno z mléka, věděli byste, které slovo to je? Zakroužkujte ho červenou pastelkou.

MLÉKO <i>kráva</i>	MASO <i>králík</i>	KŮŽE <i>kráva</i>
VLNA <i>ovce</i>	SÁDLO <i>prase</i>	<u>ŠTETINY</u>
VAJÍČKA <i>slépice</i>	PEŘÍ <i>slépice</i>	SÝR <i>koza</i>

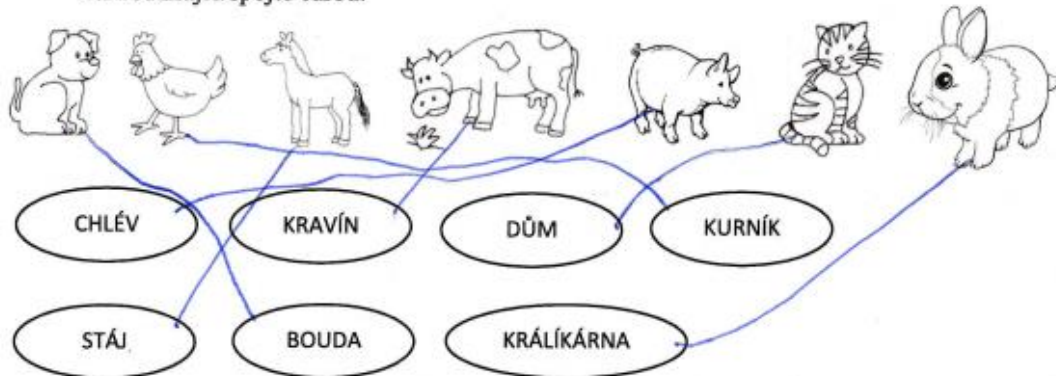
3. Zapište samici, samce a mládě od zvířat: a) koza domácí, b) tur domácí, c) kur domácí, d) ovce domácí, e) prase domácí:

a) samice: <i>koza</i>	samec: <i>korel</i>	mládě: <i>kozle</i>
b) samice: <i>koza</i>	samec: <i>koza</i>	mládě: <i>koza</i>
c) samice: <i>slépice</i>	samec: <i>slépice</i>	mládě: <i>kuře</i>
d) samice: <i>ovce</i>	samec: <i>baran</i>	mládě: <i>jehně</i>
e) samice: <i>prase</i>	samec: <i>prase</i>	mládě: <i>selo</i>

Příloha č. 1 – ukázka pracovního listu – ZŠ a MŠ Plzeň Sever

Pracovní list - domácí a hospodářská zvířata – 2. ročník

1. Prohlédněte si obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřaďte místo, kde bydlí. Zakroužkujte/spojte čarou.

2. Zapište do tabulky pod slovo zvíře, které zvíře nám dává maso, kůži, mléko či ostatní věci. V tabulce se nachází jedno slovo, které neprodukuje žádné ze zvířat, ale je vyrobeno z mléka, věděli byste, které slovo to je? Zakroužkujte ho červenou pastelkou.

MLÉKO	MASO	KŮŽE
<i>kráva</i>	<i>kuře</i>	<i>kráva</i>
VLNA	SÁDLO	ŠTETINY
<i>ovce</i>	prase	<i>prase</i>
VAJÍČKA	PEŘÍ	SÝR
<i>sepičce</i>	<i>slapice</i>	kozy

3. Zapište samici, samce a mládě od zvířat: a) koza domácí, b) tur domácí, c) kur domácí, d) ovce domácí, e) prase domácí:

a) samice: *kozy* samec: *beran* mládě:

b) samice: samec: mládě:

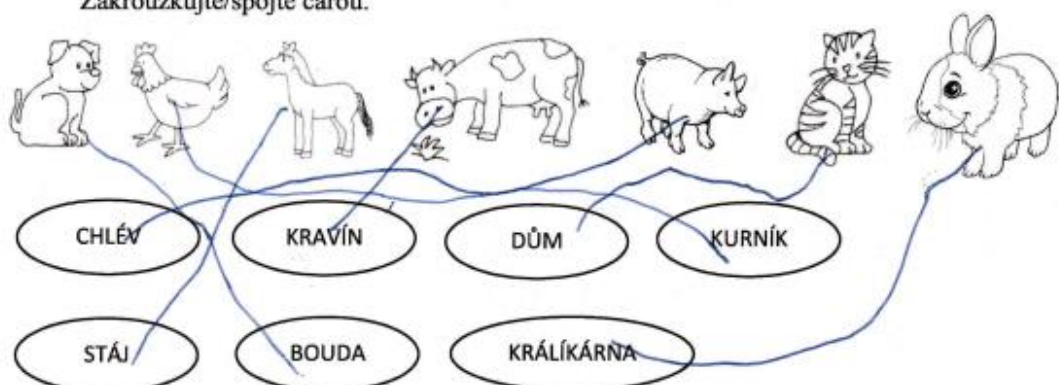
c) samice: samec: mládě:

d) samice: samec: mládě:

e) samice: samec: mládě:

Pracovní list - domácí a hospodářská zvířata – 2. ročník

1. Prohlédněte si obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřaďte místo, kde bydlí. Zakroužkujte/spojte čarou.

2. Zapište do tabulky pod slovo zvíře, které zvíře nám dává maso, kůži, mléko či ostatní věci. V tabulce se nachází jedno slovo, které neprodukuje žádné ze zvířat, ale je vyrobeno z mléka, věděli byste, které slovo to je? Zakroužkujte ho červenou pastelkou.

MLÉKO	MASO	KŮŽE
KRAVA	PRASE	KRAVA
VLNA	SÁDLO	ŠTETINY
OVCE	PRASE	PRASE
VAJÍČKA	PEŘÍ	SÝR
SLEPICE	HUSA	

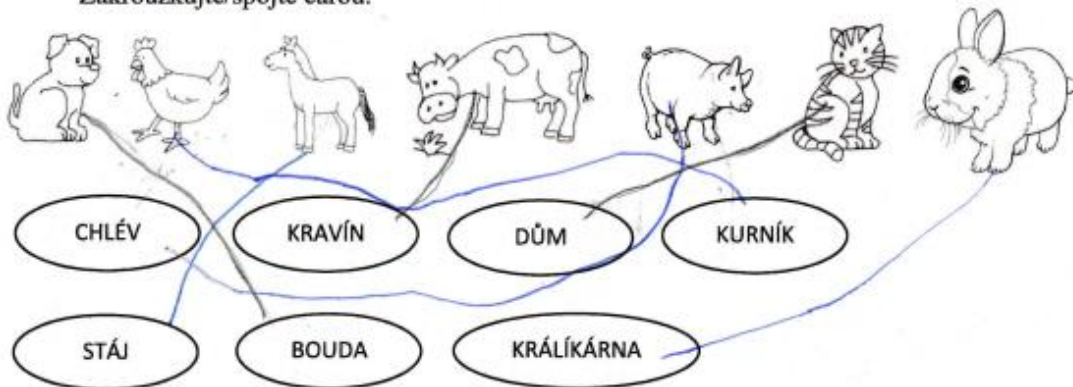
3. Zapište samici, samce a mládě od zvířat: a) koza domácí, b) tur domácí, c) kur domácí, d) ovce domácí, e) prase domácí:

a) samice: SLEPICE	samec: KOHOUT	mládě: KUŘE
b) samice: OVCE	samec: KOZEL	mládě: TELE
c) samice: HUSA	samec: B.K.	mládě: KŮZLE
d) samice: KOZA	samec: KACER	mládě: JEHNE
e) samice: PRASNICE	samec: BERAN	mládě: KACHNE

Příloha č. 3 – ukázka pracovního listu – ZŠ a SŠ JV část Plzně

Pracovní list - domácí a hospodářská zvířata – 2. ročník

1. Prohlédněte si obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřaďte místo, kde bydlí. Zakroužkujte/spojte čarou.

2. Zapište do tabulky pod slovo zvíře, které zvíře nám dává maso, kůži, mléko či ostatní věci. V tabulce se nachází jedno slovo, které neprodukuje žádné ze zvířat, ale je vyrobeno z mléka, věděli byste, které slovo to je? Zakroužkujte ho červenou pastelkou.

MLÉKO	MASO	KŮŽE
KRAVA	maso	KŮŽE
VLNA	SÁDLO	ŠTETINY
OVCE	maso	PRASE
VAJÍČKA	PERÍ	SÝR
prase	SLEPIČE	KOZA

3. Zapište samici, samce a mládě od zvířat: a) koza domácí, b) tur domácí, c) kur domácí, d) ovce domácí, e) prase domácí:

a) samice: KOZA samec: KOZEL mládě: KŮZLE

b) samice: ~~KENA~~ KOZA samec: ~~PER.~~ mládě: ~~STENĚ~~

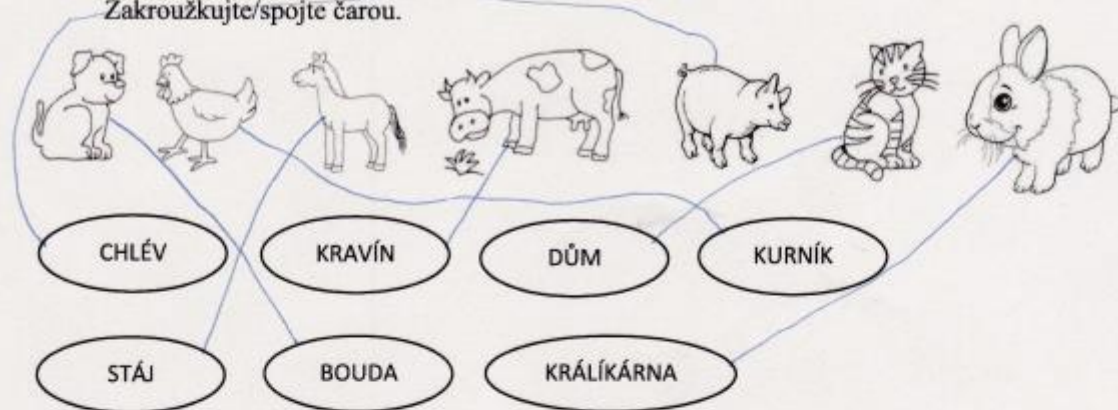
c) samice: samec: mládě:

d) samice: samec: mládě:

e) samice: samec: mládě:

Pracovní list - domácí a hospodářská zvířata – 2. ročník

1. Prohlédněte si obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřaďte místo, kde bydlí. Zakroužkujte/spojte čarou.

2. Zapište do tabulky pod slovo zvíře, které zvíře nám dává maso, kůži, mléko či ostatní věci. V tabulce se nachází jedno slovo, které neprodukuje žádné ze zvířat, ale je vyrobeno z mléka, věděli byste, které slovo to je? Zakroužkujte ho červenou pastelkou.

MLÉKO <i>kráva</i>	MASO <i>prase</i>	KŮŽE <i>kráva</i>
VLNA <i>ovce</i>	SÁDLO <i>prase</i>	ŠTETINY <i>prase</i>
VAJÍČKA <i>slapice</i>	PEŘÍ <i>husa</i>	SÝR <i>(circled in red)</i>

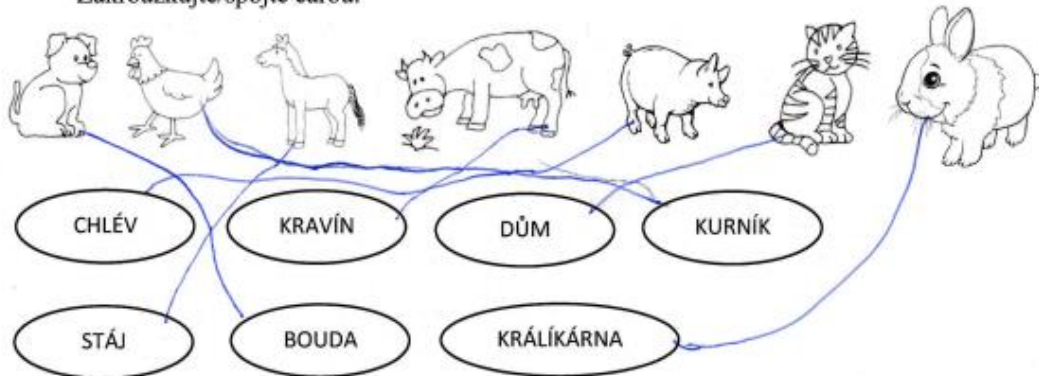
3. Zapište samici, samce a mládě od zvířat: a) koza domácí, b) tur domácí, c) kur domácí, d) ovce domácí, e) prase domácí:

a) samice: *kráva* ↗ samec: *beran* ↗ mládě: *sele* ↗
 b) samice: *koza* ↗ samec: *koz* ↗ mládě: *kozle* ↗
 c) samice: *slapice* samec: *kohout* mládě: *kuře*
 d) samice: *ovce* samec: *beran* mládě: *ještě*
 e) samice: *prase* samec: *vepr* mládě: *sele*

Příloha č. 5 – ukázka pracovního listu – ZŠ jižní část Plzně

Pracovní list - domácí a hospodářská zvířata – 1. ročník

1. Prohlédněte si obrázky zvířat a ke každému zvířeti přiřaďte místo, kde bydlí. Zakroužkujte/spojte čarou.

2. Zapište do tabulky pod slovo zvíře, které zvíře nám dává maso, kůži, mléko či ostatní věci. V tabulce se nachází jedno slovo, které neprodukuje žádné ze zvířat, ale je vyrobeno z mléka, věděli byste, které slovo to je? Zakroužkujte ho červenou pastelkou.

MLÉKO <i>mléko</i>	MASO <i>maso</i>	KŮŽE <i>kůže</i>
VLNA <i>ovce</i>	SÁDLO <i>prase</i>	ŠTETINY <i>prase</i>
VAJÍČKA <i>sliepica</i>	PEŘÍ <i>huso</i>	SÝR

3. Zapište samici, samce a mládě od zvířat: a) koza domácí, b) tur domácí, c) kur domácí, d) ovce domácí, e) prase domácí:

a) samice: *kozy* samec: *kozyl* mládě: *kozisko*
 b) samice: *húša* samec: *leip* mládě: *tele*
 c) samice: *kohout* samec: *sliepica* mládě: *prút*
 d) samice: *ovce* samec: mládě:
 e) samice: samec: mládě: